

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HISTORIE

PEVNOSTNÍ SYSTÉM NA ŠUMAVĚ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lenka Šlajsová

Historická studia, historie se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Breitfelder, Ph.D.

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 8. dubna 2016

.....
vlastnoruční podpis

Obsah

ÚVOD.....	3
1. OBRANNÁ DOKTRÍNA ČESKOSLOVENSKA	5
1.1 První bojové plány.....	5
1.2 Vývoj po roce 1925	6
1.3 Nacistické nebezpečí	7
1.4 Republika v přímém ohrožení	9
1.4.1 Zákon O obraně státu	9
1.5 Jen krůček od války.....	10
2. PEVNOSTNÍ VAL.....	12
2.1 RO a ŘOP.....	12
2.2 Plán první	13
2.3 Plán druhý-zabetonované hranice.....	15
2.4 Husárkův konečný program	16
3. VÝSTAVBA LO NA ŠUMAVĚ	18
3.1 Začlenění Šumavy do soustavy opevnění ČSR.....	18
3.2 1937 rok „řopíkův“	20
3.3 Průběh stavby	21
4. ÚSEKY VYBUDOVANÉ V ROCE 1937.....	23
4.1 Vimperk H-41.....	23
4.2 Prachatice H-42 (Libínské Sedlo)	24
4.3 Prachatice H-33 (Jelemek)	25
4.4 Sušice H-40	26

4.5 Klatovy E-26	28
4.6 Klatovy E-30 (jih)	29
4.7 Velhartice E-28.....	29
5. VÝSTAVBA V ROCE 1938.....	31
5.1 Volary 195.....	32
5.2 Horní Vltavice 191	34
5.3 Stachy 194	35
5.4 Dolany 176	36
5.5 Velhartice 178	37
5.6 Sušice 199.....	38
5.7 Jablonec 196.....	39
5.8 Křenov 197	39
ZÁVĚR.....	42
RESUMÉ	43
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	45
SEZNAM ZKRATEK	47
PŘÍLOHY	48

ÚVOD

Existence nově vzniklého státu Čechů a Slováků byla od samého počátku ohrožována sousedními státy. Zatímco ve 20. letech a prvních rocích let třicátých představovalo největší nebezpečí Maďarsko, po nástupu Hitlera bylo jasné, že expanzivní politika Němců bude pro Československo mnohem větší hrozba.

I přes to byl zpočátku Hitler československými politiky (za nutné považují připomenout, že i tehdejším prezidentem T. G. Masarykem) vnímán jako pouhý přechodný výstřelek německého politického (ale i hospodářského) chaosu. Že tomu tak není, dokázal Hitler velmi rychle. Poté, co Německo vystoupilo ze Společnosti národů, opustilo Ženevskou konferenci a zahájilo zbrojení, muselo i Československo přistoupit ke konkrétním krokům. Zatímco politici v čele s E. Benešem se snažili utužit spojenecké svazky, armádní představitelé pracovali na co nejúčinnější obraně republiky. Jelikož útok se dal očekávat téměř ze všech směrů, bylo zavrhnuto vybudování motorizované armády a přistoupeno k vybudování stálého opevnění po vzoru Francie.

Samotná koncepce výstavby se několikrát změnila, a to většinou ještě dříve, než vůbec stačila být realizována. Plán musel reagovat na aktuální politickou situaci (např. anšlus Rakouska), ale také i na přání politiků, kteří často více přemýšleli populisticky než vojensky.

K výstavbě opevnění na Šumavě bylo přikročeno až v roce 1937 tedy v roce, kdy například již v severních Čechách stála celá řada srubů těžkého opevnění a vystavěna byla i linie opevnění lehkého. Oblast Krušných hor, přístup na Plzeň a České Budějovice byly uzavřeny pevnostkami vz. 36, avšak právě Šumava zůstávala nepříteli úplně otevřená. Klatovy, Sušice, Prachatice a jiná města byla zcela nechráněná.

Lehké opevnění vz. 36 se ukázalo jako nedostačující a pro potřeby účinné obrany nevyhovující. Následující rok tak započala výstavba nového typu opevnění vz. 37, které se ukázalo jako nejvhodnější pro náročný terén Šumavy. Díky své časové a finanční náročnosti bylo jediným druhem stálého opevnění, které byl ve zmíněném regionu stavěn.

Úseky zadané v roce 1937 nebyly spojeny v souvislou linii, ale tvořily pouze uzávěry důležitých komunikací a jiných strategických bodů. Ke spojení jednotlivých úseků mělo dojít do konce roku 1938. To ale nikdy nebylo uskutečněno. Žádný z úseků zadaných v roce 1938 nebyl dokončen. Stavba probíhala velmi pomalu, firmy měly problémy s najmutím potřebného počtu československých dělníků a často i s vyplácením mezd. Ani

hrozba penále je nedonutila pracovat rychleji. Práce byly přerušeny Mnichovskou dohodou a většina pevnůstek připadla Německu.

Po téměř 80 letech můžeme v šumavské krajině stále najít nejen zbytky sutí po odstřelu pevnůstek, zákopy a jiné připomínky odhodlání čsl. vojáků bránit zemi, ale i celé řopíky, které se do dnešních dnů příliš nezměnily. Pouze čas mohl ukázat jejich odolnost, skutečný boj je nikdy neprověřil.

Téma zabývající se československým opevněním je velmi dobře zpracované. Na pultech českých knihkupectví můžeme najít celou řadu publikací, které jsou často dílem amatérských historiků. To ale knihám vůbec neubírá na kvalitě, nýbrž naopak. Troufám si tvrdit, že jejich zapálení pro věc nahrazuje vzdělání v oboru a velmi pozitivně se promítá do jejich pracovního nasazení. Knihy jsou doplněny bohatým obrazovým materiálem, který autoři pořídili při svých dlouhých terénních pracích. Publikace se ale většinou věnují pouze technickému popisu objektů (často opravdu velmi detailnímu), výstroji a výzbroji osádky. Průběhu výstavby již méně. O výstavbě tzv. plzeňské čáry a opevnění na jihu Čech (od Českého Krumlova dále na východ) vyšly dvě poměrně rozsáhlé publikace. Úsek mezi nimi však zůstal téměř nezmapován. Tématu se ve svých knihách věnuje Jan Lakosil, který tíhne spíše k technickému popisu pevnůstek a ve své knize *Utajená obrana Šumavy* se věnuje jejich poválečnému využití. Publikace R. Láška a K. Hřídle *Československé opevnění z let 1936-38 na Šumavě* z roku 1997 téma ani zdaleka nepokryla, spíše otázku opevnění v regionu pouze otevřela.

V práci si tedy kladu za cíl shromáždit již publikované informace a spojit je s novými poznatky nabytými při studiu ve vojenském archivu. Ten se mi stal hlavním pramenem, jelikož v civilních oblastních ani krajských archivech se dokumenty týkající se vojenského opevnění, jak mě informovala ředitelka archivního odboru, nevyskytují.

1. OBRANNÁ DOKTRÍNA ČESKOSLOVENSKA

Polohu nově vzniklého Československa můžeme vyhodnotit jako nepříznivou. 4120 km dlouhé hranice s výjimkou Rumunska a neutrálního Rakouska byly obklíčeny nepřátelskými státy a i přes pacifistické nálady po 1. světové válce bylo nutno je chránit. Bohužel již se zmíněným Rumunskem jsme sdíleli hranice o délce pouhých 201 km. Největší nebezpečí viděla československá generalita na hranicích s Německem a Maďarskem, které dokonce krátce po vzniku ČSR obsadilo jižní Slovensko. Největší hrozbu představoval případný návrat Habsburků, kterému se snažilo Československo zabránit. Že byly obavy opodstatněné, dokazuje krátký návrat Karla I. do Budapešti (Velikonoce 1921). Do roku 1933 představovala obrana hranice na jihu Slovenska největší prioritu. Až po nástupu Adolfa Hitlera začala československá armáda upírat největší pozornost na západní hranice.

1.1 První bojové plány

Již v počátku prvních let republiky bylo uvažováno o výstavbě stálého opevnění. Za tímto účelem byla dokonce sestavena komise v čele s generálem Františkem Škvorem. To bylo ovšem vše, co bylo k realizaci podniknuto, a to především kvůli odporu Francie, která v ČSR vedla vojenskou misi a opevnění nepovažovala za opodstatněné.¹ Vítězná francouzská armáda byla pro nás a celou Evropu vzorem. Francouzští generálové (gen. Pellé a gen. Mittelhausser) byli dokonce do roku 1925 náčelníky československého hlavního štábu. Do roku 1925 tak byla československá armáda výlučně pod vlivem francouzské. Ta měla za úkol zformovat československou armádu, aby ji v případném konfliktu s Německem mohla využít.

Vůbec první plán byl vypracován v roce 1919. Předpokládal německé odmítnutí Versailleských smluv a společný postup francouzské a československé armády proti němu. Zde je jasný rukopis příslušníků francouzské mise, která sice úzce spolupracovala s bývalými československými legionáři a rakouskými odborníky, ale její slovo bylo rozhodující a konečné. Na tomto základu vyrostly další dvě studie a to Plán N1 a Plán N2. Plán N1 je téměř shodný s první studií, rozdíl je pouze v počtu nasazených vojáků. Zatímco v prvním plánu se počítalo s nasazením čtyř pluků, v plánu N1 se 4 divizemi.

¹ ŠRÁMEK, Pavel. Československé opevnění do roku 1939. In *Armáda, technika, militaria*. Roč. 3, č. 2 (2005), str. 70-72.

Útok měl být veden z Chebu ve směru Bayreuth-Bamberg. Cílem bylo odříznout Bavorsko a spojit se s francouzskou armádou. Plán N2 předpokládal hlavní směr útoku na Berlín, který měl být bombardován československým letectvem, což by vneslo do města a armády paniku.

Další studie vypracovaná francouzskou vojenskou misí nesla název Plán H. Tento plán předpokládal útok ze strany Maďarska a následnou protiofenzivu proti němu. To vše bez spojenecké pomoci. Dále se počítalo s tím, že na ostatních částech hranice bude klid a československá armáda se tak plně soustředí pouze na boje s Maďarskem. Vojska měla být na hranici soustředěna na důležitých úsecích a být tak připravena k ofenzivě směrem na Budapešť. Měla vytvořit jakýsi kryt, který by pozoroval nepřátelskou armádu a byl schopen odrazit první útoky. Plán H předpokládal rozdělení armády do dvou skupin, jež první (východní) by byla především defenzivní a její kroky by záležely především na skupině západní, která měla postupovat hluboko do Maďarska. Skupina A (východní) byla podřízena generálu Destremauovi, skupina B (západní) generálu Mittelhausserovi. Plán byl neustále upravován podle možností jednotlivých štábů.²

1.2 Vývoj po roce 1925

Rok 1925 můžeme označit jako jeden z přelomových pro Československou armádu. Z vedoucích míst odcházejí francouzští velitelé a jsou nahrazováni československými. Náčelníkem generálního štábu se stal generál Jan Syrový a bojové plány byly vytvářeny pouze československými vojáky. Tyto plány předpokládaly obranu při společném útoku Německa a Maďarska. Plány byly celkem dva a byly označovány římskými číslicemi. První plán (plán II) předpokládal vedení bojů současně s Maďarskem a Německem. Druhý plán (IIA) se soustřeďoval pouze na boje s Maďarskem a odkazoval se na již dříve vypracovaný plán H. V případě napadení oběma státy československá armáda předpokládala nasazení většiny sil proti Německu a jih Slovenska bránit pouze s minimálním počtem vojáků. Maďarsko by měla podle plánu zatlačit vojska malodohodových spojenců, tedy Jugoslávie a Rumunska. Německý útok Československo předpokládalo jako konflikt celoevropský a válku by tedy vedlo společně se svými spojenci. Zajímavé je, že v koaličním vedení války se předpokládala i účast Polska, se kterým mělo Československo stále pošramocené vztahy. Jako spojovací článek mezi ČSR s Polskem měla být Francie. Dalším zajímavým bodem plánu je postavení Rakouska. To se

² Kol. autorů, *Vojenské dějiny Československa - Díl III.* 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1987. Str. 200-208.

jako stát oficiálně neutrální mělo přiklonit k Německu. Z toho důvodu československá generalita navrhla vytvoření zálohy, která by byla dislokovaná jižně od Brna.

Se stoupající agresivitou Maďarska bylo nutné přepracovat plán IIA, který se jevil jako zastaralý. Nový plán IIIA reagoval na toto ohrožení a po Benešových návštěvách v Berlíně a celkovém uklidnění situace s naším západním sousedem, navrhoval největší seskupení vojenských sil na Slovensku a Čechy ponechat téměř nechráněné. Plán opět předpokládal ofenzivu směrem na Budapešť a dále obsazení průmyslových center, což by ochromilo maďarskou výrobu a schopnost efektivního vedení války.

1.3 Nacistické nebezpečí

Rok 1933 byl rokem plným změn. 30. ledna byl muž, který otevřeně proklamoval zničení Československa, jmenován říšským kancléřem a bylo zjevné, že nyní bude československá armáda čelit mnohem většímu a silnějšimu protivníkovi. Československo zareagovalo okamžitě. V čele Hlavního štábu vystřídal generála Jana Surového generál Ludvík Krejčí (před tím působil jako zemský velitel v Košicích) a novým zástupcem náčelníka štábu byl jmenován generál Karel Husárek. Touto obměnou si českoslovenští politikové slibovali posun armády, jejíž vývoj v posledních letech spíše stagnoval, vpřed. Svědčí o tom i armádní rozpočet, který se po vypuknutí světové hospodářské krize neudržitelně snižoval. Obrat nastal v roce 1933. Od tohoto roku se náklady na armádu až rapidně zvyšovaly.³ Další velkou změnou bylo zřízení Nejvyšší rady obrany státu, kterou inicioval nový ministr obrany Bohumír Bradáč. Radu tvořil premiér (mohl i prezident), který byl zároveň i jejím předsedou, vybraní ministři a zástupci z řad armády. Jednání byla tajná a informace mohly být vynášeny na veřejnost pouze se souhlasem předsedy. Rada měla za úkol: *„Soustavně pečovati o náležitě zabezpečení obrany státu, a to jak v době mírové, tak i za mobilisace a ve válce.“*⁴

Nové vojenské plány zpočátku navazovaly na předešlé studie a předpokládaly tedy vedení aktivní obrany. Postupem času se ale stále častěji sílily názory, které navrhovaly opevnit hranice po vzoru Francie. Opevnění by tak zadrželo prvotní nápor nepřítel, československá armáda by stačila zmobilizovat a poté, společně se svými spojenci,

³ ŠRÁMEK, Pavel. *Ve stínu Mnichova: z historie československé armády 1932-1939*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2008. ISBN 978-80-204-1848-7. Str. 43.

⁴ Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna: 39.schůze. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2016-03-11]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/stenprot/039schuz/s039004.htm>

pokračovat proti nepříteli. Ve velení armády se ale objevovaly argumenty, které opevnění nepovažovaly za nejefektivnější a navrhovaly motorizaci armády společně s výstavbou silných tankových jednotek, které by byly schopny rychle reagovat na situaci a přesouvat se k místu určení. Jedním ze zastánců silné motorizované armády byl i jistý štábní kapitán J. Tesařík, který se vyslovil v Hlasu národní obrany následovně: „*Nic nám nepomohou nemoderní, časem zvětralé pohraniční mrtvé pevnosti proti pohyblivým tvrzím z ocele, které si vynutí průchod přes nehybné pevnosti, protože jejich nehybnost náporu pohybu, palby, plynu a elektřiny neodolá. Budeme-li se chtít ubránit, nemůžeme se bránit zákopem s ubohou puškou proti plynotěsnému tanku z neprůstřelné oceli, který ponese smrt všemu co je před ním. Za tankem pohybovat se budou jednotky nepřítele neunavené, jednotky s „obrněnými“ nervy.*“⁵

S odstupem času se tato varianta může jevit jako vhodnější (především po zkušenostech ve Francii roku 1940). Avšak nejen podle mého názoru po aplikování na československé území, musíme dojít k závěru, že pro zdejší geopolitické podmínky, protáhlý tvar státu a možnosti útoků z více směrů, byla tato varianta nevhodná. Československá republika navíc byla závislá na dovozu pohonných hmot a motorizace armády se teprve pomalu rozbíhala.

Z těchto důvodů bylo v roce 1934 rozhodnuto, že československá obrana bude postavena na betonových pevnostech. Byly zahájeny průzkumy terénu a vypracovány první plány. Dřívější doktríny založené na aktivní obraně a protiútocích byly najednou ty tam. Československá obrana se stávala především defenzivní. Za tímto účelem odjeli vybraní českoslovenští důstojníci do Francie, aby převzali zkušenosti francouzských kolegů a především prozkoumali Maginotovu linii, která se měla stát vzorem pro plánované československé opevnění. Po jejich návratu vyrostly první tři bunkry na bratislavském předměstí, které byly ale nedostačující. Na žádost Prahy byli proto do ČSR vysláni odborníci z Francie. Ti mimo jiné podnítili vznik Rady pro opevňování a Ředitelství opevňovacích prací.

I přes neoddiskutovatelný vliv francouzské mise plukovník Josef Fetka⁶ ve svých memoárech vzpomínal takto: *Důvody, které nás vedly ve 30. letech k výstavbě opevnění jako vyztužení dočasné obrany, nesnáze, s nimiž jsme se potýkali a jimiž jsme byli omezováni ve snaze vybudovat armádu na modernějším podkladě, nebyly výplodem nesprávné orientace nebo slepého přejímání všeho, co bylo francouzské, ba nebyly ani*

⁵ TESAŘÍK, Jan. Pevnosti a motorisace. In *Hlas národní obrany*. Roč. 14, č. 2 (1935), str. 125.

⁶ člen oddělení Hlavního štábu, jedna z řídících osobností přípravy výstavby opevnění.

*důsledkem nějakého nátlaku francouzské vojenské mise nebo požadavku hlavního štábu francouzské armády, nýbrž vyplynuly z úvah o nutnosti zabezpečit obranu státu v době narůstajícího nebezpečí, když jsme se nemohli dovolat kolektivní ochrany před ním.*⁷

1.4 Republika v přímém ohrožení

Neklidný rok 1936 přinesl do Československé armády mnoho změn. Zlomovým okamžikem lze nazvat 7. březen, kdy německá armáda obsadila demilitarizované Porýní. Možnosti československé obrany se tak velmi zhoršily, protože předpokládaný francouzský protiútok v případné německé agrese proti ČSR vedený do povodí Mohanu byl po zabrání a opevnění Porýní přinejmenším složitý. Československá armáda tak začala připravovat plány na obranu založené na defenzivním postupu bez delší pomoci spojenců. Tomu měla napomoci i legislativa, která pouze za rok 1936 přijala 16 zákonů o branné povinnosti.⁸ K zabezpečení stále ochrany hranic byly vládním nařízením č. 270/36 zřízeny jednotky Stráže obrany státu (SOS).

1.4.1 Zákon O obraně státu

Nejdůležitějším krokem československého zákonodárství byl zákon O obraně státu, který byl připravován mnoho let dopředu. Teprve až situace v Německu celý proces přijetí urychlila. Zákon především upravoval pravomoci jednotlivých orgánů, mimo jiné zaváděl termín nespolehlivé osoby. Tyto osoby nemohly zůstat majiteli státně důležitých podniků, při čemž bylo zdůrazňováno, že kritériem nespolehlivosti nemůže být národnostní příslušnost. V dalším odstavci je ovšem uvedeno, že je potřeba dbát opatrnosti při zaměstnávání cizinců v důležitých podnicích, kteří mohou být zaměstnání pouze po souhlasu státní správy a propuštění bez udání důvodu (při čtení této části zákona se v poslanecké sněmovně ozvaly výkřiky a znamení nesouhlasu). Je tedy zřejmé, že i přes snahu nediskriminovat občany jiné národnosti bylo k těmto lidem přístupováno rozdílně. Dalším důležitým bodem bylo vytyčení pohraničního pásma, jehož nutnost se zdůvodňovala možným neočekávaným útokem, čímž území nabývalo na důležitosti. Ke stavbě budov nebo třeba jen i k pokácení lesa v tomto pásmu musel mít vlastník souhlas od úřadů. Cizinci se v pohraničí mohli usadit pouze po udělení pobytu schváleného

⁷ ŠRÁMEK, Pavel. *Ve stínu Mnichova: z historie československé armády 1932-1939*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2008. ISBN 978-80-204-1848-7 str. 137-138.

⁸ STRAKA, Karel. 1936-rok strategických rozhodnutí. In: *Vojenský historický ústav Praha* [online]. Praha [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/1936-%E2%80%92-rok-strategickych-rozhodnuti/>

vojenskou správou. K co možná nejúčinnější obraně při náhlém útoku měly sloužit i nově zřizované zátarasy na důležitých komunikacích. Jednalo se o různá zařízení, která měla nepříteli zkomplikovat průchod nebo ho úplně znemožnit.⁹ Důležitou částí je ta část zákona, která se věnuje výstavbě opevnění. Její důležitost a nutnost utajení reflektuje úryvek, který přednesl poslanec David: „Úplně zvláštní postavení přiznává osnova opevňovacím a jiným obranným stavbám vojenským, které jakožto stavby rezervátní vyjímá úplně z normálních předpisů stavebních a živnostenských a podrobuje je výlučně pravomoci vojenské správy. Ta vydává všechny pokyny pro jejich přípravu, budování a udržování a provádí v nich též potřebný dozor po všech stránkách, zejména též pokud jde o dozor orgánů živnostenské inspekce.“¹⁰

Je jasné, že takovéto plány si vyžadovaly velké finanční náklady. Zatímco například v roce 1932 činil armádní rozpočet 1 563 mil. čsl. korun, v roce 1936 to bylo již 3 793 mil. čsl. korun, rekordní rok byl 1938, kdy rozpočet armády činil 7 287 mil. čsl. korun. Práce byly často financovány ze speciálního úvěru, protože běžný rozpočet armády by je nebyl schopen pokrýt. Tím se zabývala především Nejvyšší rada obrany státu, jejíž návrhy poté schvalovala vláda. Finanční požadavky armády neustále stoupaly, až se v roce 1937 staly podle tehdejšího ministra financí Josefa Kalfuse neúměrnými a ohrožovaly ekonomiku celé republiky. Zde své možnosti a pravomoci silně využíval nový prezident Edvard Beneš, který požadavky armády vnímal jako opodstatněné.¹¹

1.5 Jen krůček od války

Hlavní štáb vypracoval nový plán IV. Ten například od předešlého plánu již nepočítal s Polskem jako spojencem, nýbrž jako se státem neutrálním. V této studii měla být většina vojáků umístěna u hranic s Německem, kde by se bránili defenzivně s využitím nově budovaného opevnění, zpomalili tak postup německé armády a získali čas pro mobilizaci a pomoc spojenců. Zbytek sil měl být nasazen proti Maďarsku. Zde se opět předpokládalo, že československá obrana bude z počátku odrážet útoky a iniciativu převezmou malodohodoví spojenci. Obrana republiky tedy byla založena na defenzivě,

⁹ Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna: 39.schůze. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Praha [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/stenprot/039schuz/s039005.htm>

¹⁰ Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna: 39.schůze. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Praha [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/stenprot/039schuz/s039005.htm>

¹¹ ŠRÁMEK, Pavel. *Ve stínu Mnichova: z historie československé armády 1932-1939*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2008. ISBN 978-80-204-1848-7. Str. 42-43.

kteřá po ústupu na východ předpokládala i některé územní ztráty, které měly být po ofenzivě spojenců (Francie) získány zpět.

Po anšlusu Rakouska na jaře roku 1938 musel být celý plán přehodnocen. Oblast Moravy se stala silně ohroženou, německé jednotky ji mohly napadnout naráz ze severu i jihu a odříznout tak celé Čechy. Z tohoto důvodu byly některé jednotky přesunuty na Moravu a započala i výstavba opevnění. Obklíčení historických Čech znamenalo nemožnost dál plánovat těžiště obrany v této části země, a proto bylo přesunuto dál na východ. Hlavním cílem obrany tedy bylo udržet Moravu a nedovolit rozdělení armády. Obrana měla být vedena podél Vltavy, která měla alespoň dočasně zadržet nepřítele. Poté byl předpokládán ústup na Českomoravskou vrchovinu a zde udržet obranná postavení. Za předpokladu, že by se nepodařilo udržet Moravu a německá vojska prorazila, se měly československé jednotky stáhnout až ke Karpatům. Zde by vedly obranné boje, které by protivníka vyčerpávaly, a po ofenzivě Francie by se vrhly do protiútoků.¹² Ve vzpomínkách F. Fetka zdůrazňuje, že tato strategická defenziva byla pouze dočasná a předpokládalo se „*ofenzivní vyřešení celého zápasu s tehdejšími nepřátelskými silami.*“¹³

¹² ŠRÁMEK, Pavel. *Ve stínu Mnichova: z historie československé armády 1932-1939*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2008. ISBN 978-80-204-1848-7. Str. 82.

¹³ ŠRÁMEK, Pavel. *Ve stínu Mnichova: z historie československé armády 1932-1939*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2008. ISBN 978-80-204-1848-7. Str. 138.

2. PEVNOSTNÍ VAL

První desetiletí své existence nová republika neměla potřebu budování stálých objektů pro ochranu hranic. Obrana byla založena na aktivním postupu v souladu se spojenci. Situace se změnila po nástupu nacistů v Německu, kteří se netajili svou expanzivní politikou směrem na východ. Využitím slabosti okolních států a hbitými manévry, jež podlamovaly Versailleskou smlouvu, brzy zformovali armádu a vraceli jí její původní prestižní postavení. Změna v československých plánech byla nutná. Jak jsem již psala výše, nabízely se dvě varianty; motorizace československé armády nebo vystavení stálého opevnění podél hranic, které by nepříteli alespoň pozastavilo a armáda měla čas zmobilizovat (viz 1.3 Nacistické nebezpečí). K výstavbě pevností bylo přikročeno i z důvodů početních. Např. k účinné obraně severní hranice bylo podle propočtů nutno nasadit 600 tisíc vojáků, což by znamenalo většinu československých sil. Zbytek republiky by byl chráněn jenom slabě. Po výstavbě těžkého opevnění by se číslo snížilo na 150 tisíc vojáků!¹⁴

2.1 RO a ŘOP

14. července 1934 NROS ze svého rozpočtu uvolnila 200 mil. čsl. korun. V říjnu téhož roku byly sestaveny skupiny z československých důstojníků, které měly na základě již vytypovaných lokalit provést jejich průzkum. Zatímco terénní práce nebyly pro příslušníky armády problém, projektová dokumentace a výstavba opevnění již ano. Vojákům chyběly potřebné zkušenosti a vzdělání, které si tak rozsáhlý projekt vyžadoval. Proto se čsl. armáda obrátila na svého spojence, který v budování stálého opevnění měl potřebné zkušenosti a odborníky. Francie, která pátým rokem stavěla Maginotovu linii, žádosti vyhověla a na tomto základě vyjela skupinka čsl. důstojníků do Francie. I po návratu však scházela potřebná kvalifikace, a proto přicestovali francouzští odborníci do Prahy. Po sérii přednášek a konzultací byly vytvořeny první dokumentace pro pěchotní sruby.¹⁵

20. března 1935 byla zřízena Rada pro opevňování (RO) a Ředitelství opevňovacích prací (ŘOP). Tyto organizace měly na starosti praktickou realizaci výstavby stálého

¹⁴ ARON, Lubomír. *Československé opevnění 1935-1938*. 2. opr. vyd., (ve FORTprintu 1. vyd.). Náchod: FORTprint, 1998. ISBN 80-860-1105-4. Str. 9.

¹⁵ KUPKA, Vladimír. *Pevnosti a opevnění v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. 1. vyd. Praha: Libri, 2001. ISBN 80-727-7047-0. Str. 271.

opevnění. V čele Rady pro opevňování stanul generál Ludvík Krejčí, v čele Ředitelství opevňovacích prací divizní generál Karel Husárek. Ačkoli se může podle názvu zdát, že obě uskupení měla společnou náplň, není tomu tak. Zatímco RO zajišťovala jakýsi ekonomický chod celého projektu (finance, materiál, personál etc.), ŘOP bylo jeho výkonným orgánem a mělo na starosti konkrétní výstavbu, vytipování jednotlivých lokalit, projekci výstavby, vybavení opevnění atd. Jelikož ŘOP zaštiťovala celou řadu činností, byla dále rozdělena na tři oddělení: 1. taktické, 2. studijní a konstrukční, 3. stavebně-administrativní. Dále byla vytvářena ženíjní skupinová velitelství (ŽSV) a ženíjní skupiny (ŽS) pověřené prací v jednotlivých úsecích.¹⁶

Pro vybrané specialisty z ŘOP byla uspořádána další studijní cesta do Francie a opět byli vysláni další francouzští specialisté, kteří v čsl. armádě působili jako poradci až do podepsání Mnichovské dohody.

Rok 1935 tedy převážně sloužil k získání teoretických informací a potřebných zkušeností, které pro výstavbu chyběly. Pokračovaly i terénní průzkumné práce a příprava dokumentace.¹⁷

2.2 Plán první

Vůbec první program opevnění byl schválen ŘOP 12. prosince 1935. Tento plán zahrnoval výstavbu pouze těžkého opevnění, a to celkem v pěti etapách (1. etapa měla být dokončena v roce 1939 a rozpočet neměl přesáhnout 10 mld. čsl. korun), s lehkým opevněním se vůbec nepočítalo. Těžké opevnění mělo být vystavěno ve dvou sledech mezi Odrou a Labem. Jelikož se oblast Moravy zdála jako nejvíce ohroženou, započala výstavba právě tam. Vytyčená linie mezi místy Opava-Olomouc-Kladsko byla považována za prioritní. Případný německý útok byl předpokládán právě v tomto směru. Moravská brána měla Wehrmachtu posloužit pro roztržení Československa. Jednotlivé úseky byly rozděleny na podúseky, které byly zadávány k realizaci československým civilním firmám.

Zadávání prací bylo velmi sporné. Československé ministerstvo národní obrany bylo obviněno, že zadávání prací je v rozporu s ústavou a se smlouvou o ochraně menšin. Podniky, které chtěly zakázky získat, musely totiž upravit národnostní složení svých zaměstnanců. Tak např. procento československých dělníků se muselo rovnat procentu československých úředníků ve firmě. Zaměstnaní českoslovenští Němci museli být

¹⁶ Kol. autorů. *Vojenské dějiny Československa - Díl III*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1987. Str. 215-236.

¹⁷ KUPKA, Vladimír. *Pevnosti a opevnění v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. 1. vyd. Praha: Libri, 2001. ISBN 80-727-7047-0. Str. 271-280.

nahrazení loajálními Čechoslováky. Personál, který sympatizoval s nepřátelskými silami, musel být propuštěn. Každý čtvrt rok tyto podniky musely ministerstvu národní obrany hlásit, co bylo ke splnění požadavků učiněno. To němečtí poslanci požadovali za porušení hlavy 6. ústavní listiny: „*Všichni státní občané republiky česko-slovenské jsou si před zákonem plně rovni a požívají stejných práv občanských a politických nehledíc k tomu, jaké jsou rasy, jazyka nebo náboženství.*“ A vystoupili proti tomuto jednání 1. února 1936 v parlamentu. Mimo jiné se obávali i dopadu v zahraničí, varovali před odvetným propouštěním československých zaměstnanců, což by vedlo k „*dalšímu rozmnožení nesčetných zástupů domácích nezaměstnaných.*“¹⁸ Zde můžeme pouze polemizovat o tom, jak moc bylo československé ministerstvo diskriminující, či jak se jen snažilo pouze celý projekt uchránit. Jelikož dělníci i úředníci měli možnost se při zadávání stavby i její realizaci s opevněním blíže seznámit, rozhodně byla opatrnost ministerstva na místě. Za takovýchto okolností, kdy republika byla bezprostředně ohrožena a naděje se společně s obrovským kapitálem vkládaly do výstavby těchto staveb, nemohlo být dovoleno, aby se sympatizanti s německou politikou mohli do realizace zapojit. Jistě, pokud by projekty byly zadávány i německým firmám, mohlo to znatelně ulevit pohraničí, kde byla obrovská nezaměstnanost. Otázkou zůstává, zda-li je ekonomická sféra důležitější než efektivní obrana republiky. A nemluvíme zde jen o zaměstnanosti, sudetskými Němci byla situace vnímána velmi negativně a jejich vztahy k republice se zhoršovaly.

Zatímco práce pokračovaly na Ostravsku a další byly připraveny na Králicku a v Orlických horách, sešla se Nejvyšší rada obrany státu, která především pod tíhou veřejného mínění rozhodla o další výstavbě na všech nebezpečných úsecích hranic s Německem a Maďarskem. Toto rozhodnutí se střetávalo s názory ŘOPu, které považovalo za nejdůležitější opevnit prozatím jen oblast mezi Odrou a Labem. Politici měli ale názor odlišný. Chtěli především obyvatelstvu v pohraničí ukázat, že jsou odhodláni jej bránit. Vojenští představitelé tak museli i přes nesouhlas uposlechnout a zahájit průzkum dalších lokalit.¹⁹

Odlišný plán předložil zemský vojenský velitel v Čechách generál Sergej Vojtechovský Hlavním štábu. Ten navrhoval výstavbu opevnění i podél řeky Ohře

¹⁸ Interpelace poslanců E. Kundta, dr H. Neuwirtha a R. Sandnera. In: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky: Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna [online]. Praha, 1936 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/tisky/t0288_00.htm.

¹⁹ STRAKA, Karel. *1936-rok strategických rozhodnutí*. In: Vojenský historický ústav Praha [online]. Praha [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/1936-%E2%80%92-rok-strategickych-rozhodnuti/>.

a Orlických hor, protože si uvědomoval, že výstavba těžkého opevnění je časově příliš náročná a další úseky je třeba zabezpečit alespoň polním opevněním.

2.3 Plán druhý-zabetonované hranice

Po podnětu NROSu byl vypracován nový plán, který počítal s těžkým opevněním vybudovaným téměř po celém obvodu hranic. Předpokládal rozložení výstavby do čtyř etap a zároveň výstavbu lehkého opevnění po apelu generála S. Vojtechovského v oblasti Orlických hor. Výstavba byla rozložena podle stupně naléhavosti a těžké opevnění mělo být doplněno již zmíněnými lehkými pevnostkami. Tyto pevnůstky vz.36 měly sloužit k uzavření horského terénu, kde se nepředpokládal hlavní směr útoku nepřítele. LO vz. 36 bylo stavěno v šesti variantách, základní technické prvky zůstávaly ale stejné. Výstavba pokračovala i v pohraničí Čech, Moravy a i na tzv. pražské čáře.²⁰

Program byl schválen vládou a vyčleněno na něj bylo 10 mld. čsl. korun. Armádě byl přidělen i speciální úvěr 9 mld. čsl. korun. Plán z 5. června 1936 byl však neuskutečnitelný, byl spíše zbožným přáním politiků. ŘOP, které se snažili NROSu vyhovět, dosahovalo na dno svých možností i zdrojů. Jeho nereálnost si později většina představitelů začala uvědomovat. Finanční náročnost byla neúnosná a stejně tak i čas potřebný k celé realizaci.

Zde byly spatřovány výhody lehkého opevnění, jehož výstavba nebyla tolik časově a ani finančně zatěžující. Na rozdíl od těžkých srubů se sázelo především na kvantitu než kvalitu. Již během roku 1936 jich bylo na území ČSR několik stovek.

Na přelomu roku 1937 a 1938 bylo po shrnutí poznatků a zvážení veškerých pro a proti vyprojektován modernější typ lehkého opevnění vz. 37. Ten nahrazoval LO vz. 36, které nepatřilo mezi nejmodernější a často bylo označováno jako obyčejné kulometné hnízdo ze železobetonu. Kromě mnoha technických nedokonalostí, jako byla nemožnost umělého větrání či slabé stropy, byla největší slabina spatřována v nedostatečném palebném vějíři, který neumožňoval vzájemné krytí těchto pevnůstek.²¹

²⁰ Linie opevnění od Mělníka po Slapy, jejímž hlavním úkolem bylo zastavit postup nepřátelské armády na Prahu.

²¹ KUPKA, Vladimír. *Pevnosti a opevnění v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. 1. vyd. Praha: Libri, 2001. ISBN 80-727-7047-0. Str. 280-285.

2.4 Husárkův konečný program

Jak již název napovídá, měl být tento třetí program programem definitivním. Nazván je po jeho tvůrci a řediteli opevňovacích prací generálu Karlu Husárkovi. Program z 9. listopadu 1937 navazoval na nové pojetí opevňování hranic, jejímž hlavním prvkem měly být dva sledy lehkého opevnění, které měly být na nejnebezpečnějších místech doplněny opevněním těžkým. Celá výstavba neměla přesáhnout 10 mld. čsl. korun. Úspora se předpokládala právě u těžkého opevnění, jehož plánovaný počet se rapidně snížil. Kromě vyztužení lehkého opevnění mělo být postaveno v souvislé linii pouze v severních Čechách. Generál rozdělil území republiky do tzv. čtyř válečků (viz příloha), přičemž nejdůležitější bylo válečkové území severní (Labe-Odra) o celkové délce 335 km. Za tímto účelem mělo být vybudováno 14 tvrzí, 212 těžkých objektů a 3 384 lehkých objektů.²² Celkově generál předpokládal výstavbu celkem 1 276 těžkých a 15 463 lehkých objektů na celém území Československé republiky. Výstavba měla být rozdělena do čtyř etap podle stupně naléhavosti a dokončení poslední z nich se plánovalo až do začátku 50. let.

I. etapa: Prioritou bylo postavení prvního sledu na severním válečkovém území, úplné dokončení lehkého opevnění na celém území a dále práce na strategických místech Slovenska, především okolí Bratislavy, zabezpečení mostů v Komárně, Parkáně a Čopu. Etapa měla být ukončena v roce 1941.

II. etapa: Její realizace měla započít až po dokončení etapy první a trvat měla čtyři roky, tedy do roku 1945. V této části výstavby se předpokládalo vybudování těžkého opevnění na západu republiky, vyztužení pražské čáry a další práce na jižním Slovensku.

III. etapa: Opět budování těžkého opevnění, a to především na jihu Moravy a severu Čech, které se jevíly jako nejvíce ohrožené.

IV. etapa. Poslední etapa, která byla zaměřena na hranice s Polskem. Dokončení se předpokládalo až v roce 1951.²³

Jak můžeme vidět, Husárkův program těžiště obrany přesunul na lehké objekty, které byly finančně a časově mnohem přijatelnější. Řopíky byly ve srovnání se vzorem 36 více unifikované, stavěly se v podobě čáry a v případě boje se předpokládalo jejich doplnění systémem polního opevnění. Mezery mezi jednotlivými bunkry byly různé od 50 m až do 1000 m, záleželo především na obtížnosti terénu.

²² Kol. autorů, *Vojenské dějiny Československa - Díl III.* 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1987. Str. 251-252.

²³ ARON, Lubomír. *Československé opevnění 1935-1938.* 2. opr. vyd., (ve FORTprintu 1. vyd.). Náchod: FORTprint, 1998. ISBN 80-860-1105-4. Str. 13-16.

Již v roce 1938 musel být ale Husárkův program pozměněn. Po obsazení Rakouska německou armádou (12. březen 1938) se rapidně snížila obranyschopnost ČSR. Prioritou se na úkor západní hranice stalo opevnění jižní Moravy, kde hrozil německý vpád. Na to reagoval Dodatek k programu opevňovacích prací, který počítal s opevněním jižní hranice, které bylo zatím tvořeno jen lehkým opevněním, a celkovým urychlením prací.

I po vyhlášení mobilizace práce stále pokračovaly, i když ne v takové intenzitě. Docházelo k budování především polních opevnění. Práce byly ukončeny po podpisu Mnichovské smlouvy. Celkem bylo postaveno přibližně 263 srubů těžkého opevnění, 854 objektů vz. 36 a 9110 objektů vz. 37.²⁴

²⁴ RÁBOŇ, Martin. *Československá zed': stálá opevnění z let 1935-1938: průvodce dělostřeleckou tvrzí BOUDA*. 1. vyd. Brno: Jan Škoda-FORTprint, 1993. ISBN 80-900-2998-1. Str. 28.

3. VÝSTAVBA LEHKÉHO OPEVNĚNÍ NA ŠUMAVĚ

Při tvorbě prvního plánu výstavby opevnění ČSR byla Šumava označena jako neprioritní a k opevnění jihozápadní hranice mělo být přikročeno až v předposlední etapě výstavby opevnění. Zdejší nepřístupný terén, jako i lesy, bažiny, nedostatek komunikací a jejich špatný stav se jevily pro případný německý útok jako podmínky více než nevhodné. Hlavní směry útoku měly podle předpokladu vést na Moravu ze severu i jihu současně, aby tak byla československá armáda rozdělena a stala se snadnější kořistí. Obrana tak měla být soustředěna především tam a západní část republiky měla být bráněna jen dočasně.²⁵

3.1 Začlenění Šumavy do soustavy opevnění ČSR

I přes to byly roku 1936 po vypracování nového plánu (viz 2.3 Plán druhý-zabetonované hranice) zahájeny terénní a průzkumné práce, které předpokládaly výstavbu pěchotních srubů na západě a jihozápadě hranic, které měly chránit důležité komunikace. Nebylo zamýšleno postavit souvislou linii, objekty měly pouze bránit místa strategicky důležitá, jako např. již zmíněné komunikace či mosty. Těžké opevnění mělo formou uzávěr spojit Horskou Kvildu až s Klínovcem, linie začínala v okolí Nýrska a pokračovala dále k Caparticům u Chodova, Českým lesem a dále ke Krušným horám.²⁶ Směrem na jih pak byly vedeny průzkumné práce z Nového Údolí do Prášil. Do konce roku 1936 bylo naplánováno celkem 158 srubů mezi Horskou Kvildou a Klínovcem²⁷ a 21 objektů mezi Prášily a Novým Údolím. Objekty měly být stavěny v těsné blízkosti se státní hranicí. Za tímto účelem bylo v Domažlicích ustaveno ženijní skupinové velitelství IX., jehož velitelem byl kpt. žen. Z. Hlavsa.²⁸ V průběhu podzimu 1936 byly připravovány podrobněji rozpracované plány pro výstavbu objektů

I přes plánovanou výstavbu těžkého opevnění se v bojových studiích stále počítalo pouze s krátkodobou obranou západní části země, jejíž opevnění mělo sloužit pouze ke zpomalení postupu protivníka, mobilizaci a evakuaci důležitých podniků dále na východ. Svědčí o tom i zeslabení vojenské posádky, konkrétně p. pl. 9 a 33, které byly

²⁵ SMOLÍK, Luboš. Budování stálého opevnění v Československém pohraničí. In: *Vlastivědné zprávy Muzea Šumavy*. Sušice: Muzeum Šumavy, 1989. ISBN 80-900062-0-5. Str. 108-111.

²⁶ FRANČÍK, Josef. *Plzeňská čára: československé opevnění z let 1935-1938 v západních Čechách*. 1. vyd. Dvůr Králové nad Labem: Fortprint, 2006. Pevnosti. ISBN 80-860-1133-X. Str. 25-51.

²⁷ LÁŠEK, Radan a Karel HRÍDEL. *Československé opevnění z let 1936-38 na Šumavě*. 2. nezm. vyd. Dvůr Králové nad Labem: FORTprint, 1997. Pevnosti. ISBN 80-901-5809-9. Str. 3.

²⁸ Jeho činnost byla ukončena 1. 11. 1937 po rozhodnutí o výstavbě LO.

přemístěny na Slovensko. Hlavní štáb již v polovině 30. let rozhodl, že západní Čechy není možné dlouhodobě bránit a při masivním německém útoku dojde k jejich vyklizení za účelem strategického zkrácení obranného pásma. Jednotky by se po ústupu mohly opřít v operační hloubce o řeku Vltavu. Všechny důležité komunikace měly být zataraseny a postup protivníka co nejvíce zpomalen. Úkolem I. armádního sboru, který byl schopen při válečném konfliktu nasadit na západních hranicích o délce 405 km osm divizí (6 pěších a 2 rychlé), bylo co nejdéle držet obranné postavení a až po výrazné převaze ustoupit na záchranné čáry na Vltavě²⁹ a Českomoravské vrchovině. Ústup měl být koordinován společně s ústupem ze severozápadních Čech. Hlavní tíhu ústupových bojů měla nést 2. a 5. pěší divize a zálohy I. sboru. Neschopnost dlouhodobé obrany v prostoru Knížecího Stolce dokládá hlášení velitele 31. hraniční oblasti: „*Vojska mohla nepřítele nejvýše opotřebit hmotně a mravně. Na vydatný odpor však nebylo sil a hraniční oblast by nedostala posily, i když byla zasazena na směr předpokládaného náporu nepřítele.*“³⁰

Pro ochranu opevnění byly v roce 1937 sestaveny speciální pluky tzv. ZLO (pluky zajištění lehkého opevnění) tvořené z řad mobilizovaného místního obyvatelstva, které měly doplnit chybějící počty určené pro obranu hranic. Vojáci byli předem vytipováni jako spolehliví jedinci.³¹ Další jednotkou nově vytvořenou pro ostrahu objektů byly strážní prapory (SP) a hraničářské prapory (HP). SP střežily rozestavěné objekty, HP pak obsazovaly již dokončené řopíky.

Pro ubytování strážních oddílů bylo I. sborem požadováno vystavět celkem sedm chat, které by umožňovaly střežit opevnění v těsné blízkosti. Tyto chaty měly být vystavěny mezi Klatovy a Českým Krumlovem. Ředitelství opevňovacích prací požadavek schválilo, ale z důvodů pracovní vytíženosti a důležitějších úkonů nebylo k výstavbě nikdy přistoupeno. Situace byla kritická zejména v srpnu 1938, kdy velitelství 27 strážního praporu plánovalo trvale umístit dvě čety z každé roty do blízkosti opevnění (2. a 4. rota byla ve Vimperku, 1. rota v Sušici, 3. rota ve Volarech). Tyto předsunuté jednotky měly sloužit jako strážní sled a ubytování měly zajistit požadované chaty.³²

²⁹ Bojová připravenost pražské čáry ovšem nebyla úplná, mnoho objektů bylo dovyzbrojováno až v průběhu mobilizace.

³⁰ VHA, MNO, HŠT, 3. odd., Akce 6520, kr. 447, 38-2/39-3 1938, hlášení velitele 31. pohraniční oblasti.

³¹ FETKA, Josef. Obrana hranic západních Čech ve třicátých letech. In: *Minulostí Západočeského kraje VIII.* Plzeň: Západočeské nakladatelství v Plzni, 1971, str. 40-48.

³² Jeho předchůdce vz. 36 se na Šumavě vůbec nevyskytuje. Nejblíže ho můžeme najít až za Českým Krumlovem v obci Srnín, kde byly vystavěny 3 objekty, konkrétně typu B a C. Linie směřovala dále na východ směr Borovany, respektive Třeboň.

3.2 1937 rok „řopíků“

Na začátku roku 1937 však přichází zlom v systému opevňování, a to s příchodem nového typu lehkého opevnění vz. 37 (čj. 17 700/Taj. hl. št. ŘOP 1936). To se pro členitý terén jevílo jako vhodnější a navíc cenově přijatelnější.³³ V tomto roce byly vyhotoveny první plány, které pracovaly právě s novým druhem lehkého opevnění. LO vz. 37 mělo být lokalizováno jako předešlé plánované TO poblíž důležitých komunikací a jiných prioritních prostor, kde by hrozil rychlý průnik nepřátelské armády. Zatímco však TO bylo vytyčeno velmi blízko státní hranice (někdy dokonce tak blízko, že by bylo možno pozorovat ho i z německého území), řopíky byly budovány ve vnitrozemí a měly tak lépe chránit důležité úseky.

22. a 23. března 1937 probíhaly první průzkumné práce v prostoru Vimperk-Sušice vedené plk. gšt. Františkem Lencem (velitel 9. pěší brigády) a div. gen. Janem Šípkem (velitel I. sboru). 25. března poté Zemské vojenské velitelství vydává rozkaz k výstavbě v prostoru Sušice, Vimperk, Prachatice. Jednalo se zatím jen o opevněné uzly, které se měly následující rok spojit v souvislou linii. Prostor byl rozdělen do jednotlivých úseků, které se pak dále rozpracovávaly. Výstavba opevnění na Šumavě spadala pod I. sbor³⁴, který spravoval téměř celé území Čech.

Oblast Šumavy byla rozdělena v roce 1937 do 7 úseků (E-26 Klatovy, E-35 Klatovy-jih, E-28 Velhartice, H-40 Sušice, H-41 Vimperk, H-42 Prachatice-Libínské Sedlo, H-33 Prachatice-Jelemek) v roce 1938 poté do 8 úseků (176 Dolany, 178 Velhartice, 194 Stachy, 191 Horní Vltavice, 195 Volary, 196 Jablonec, 197 Křenov a 199 Sušice). V roce 1937 bylo na Šumavě zadáno 187 řopíků, což bylo ve srovnání s ostatními úseky číslo velmi nízké (na území I. sboru mělo být vybudováno za rok 1937 celkem 1220 lehkých objektů, důraz se kladl především na tzv. plzeňskou čáru a severozápadní Čechy). O tom, že prostor Šumavy nepovažoval velitel I. sboru za důležitý svědčí i úseky H-40, H-41, H-42 a H-33, do kterých měly být dodány ventilátory až jako úplně posledním ze všech objektů.

³³ Zatímco cena jednoho objektu TO se pohybovala kolem 1 990 000 Kč, cena LO vz.37 se pohybovala od 13 000 do 55 000 Kč v závislosti na typu.

³⁴ I. sbor působil na území historických Čech na jih od Labe až k zemským hranicím s Moravou. Koncepce výstavby opevnění I. sboru: 1. Souvislé obranné postavení Roudnice-Ohře-Blšanka-Plzeňská čára-Klatovy, 2. Výstavba v prostoru Klatovy-Blanský Les-Český Krumlov 3. Pražská čára: a) sever Úholice-Mělník, b) jih Vltava-Huboká n/Vl 4. Vybudování linie Kadaň-Toužim-Hradiště a navázat na Plzeňskou čáru. Program z roku 1937 předpokládal na území I. sboru vystavět celkem 1220 objektů, číslo bylo na konci roku 1937 dokonce o 600 objektů vyšší. V roce 1938 bylo naplánováno 1734 objektů.

Práce na objektech probíhaly velmi rychle a do konce roku 1937 byly všechny důležité hraniční přechody proti rychlému vpádu zabezpečeny. Jednalo se ale pouze o jednosledovou linii, které ale nemůžeme upřít její efektivnost, a to především díky strategickému postavení. Řopíky byly postaveny tak, aby účinně ostřelovaly důležité komunikace a další postupové směry.³⁵

3.3 Průběh stavby

Výstavba řopíků často probíhala ve velmi obtížném terénu, z toho důvodu musely být budovány i nové komunikace (např. u Horní Vltavice) a kolejové svážnice pro dopravení materiálu na výstavbu, zpevňována základová plocha pro větší nosnost atd. Samotné pevnůstky často musely být také speciálně upraveny pro daný terén (zesílení čelních zdí, prodlužování obvodových zdí, vynechání druhého stropního otvoru apod.).

Linie LO byla rozdělena na několik úseků, na které bylo vypisováno výběrové řízení u místních stavebních firem. Ke každému úseku byl přidělen důstojník vojenského stavebního dozoru (VSD), který měl na starosti dohled nad výstavbou daného objektu, zajištění jeho včasného vybudování a dohled nad správnou betonáží.³⁶ Zprávu o jednotlivých stavebních dnech podával stavební deník a stavební protokol. Tyto základní administrativní pomůcky měly podávat informace o postupu stavby. Ve stavebním protokolu na rozdíl od stavebního deníku nemusely být zápisy prováděny každý den, ale v situacích, které si to vyžadovaly.³⁷

Vojenská správa se pro stavbu zavázala sama dodat veškerý cement, armovací železo, vázací drát a další příslušenství potřebné k efektivnímu chodu řopíku. Tento materiál měl být dodán na nejbližší vlakové nádraží, kde si ho firma vyzvedla. Vojenská správa navíc i celou dopravu financovala. Firma přebírala zodpovědnost a veškeré finanční náklady až po převzetí zmíněného materiálu. Majitel za veškerý materiál ručil až do jeho úplného zpracování a zbytky musel odevzdat vojenské správě.³⁸

³⁵ BAIERLOVÁ, Lenka. *Opevnění jihozápadních Čech z let 1936-38*. v Sušici, 1999. ISBN 80-861-0423-0. Str. 9-28.

³⁶ PULKRÁBEK, Jaroslav. Novodobé opevnění Šumavy. In *Vítaný host na Šumavě a v Českém lese*. Roč. 3, č. 2 (2009), str. 2-3.

³⁷ SOLPERA, Jan. *Nadějný začátek se smutným koncem: krátká historie výstavby lehkého opevnění v jižních Čechách z konce 30. let dvacátého století*. České Budějovice: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, 2008. ISBN 978-80-86260-86-0. Str. 75.

³⁸ VHA, MNO, HŠT, VSD, 3. odd., I. sbor. oblast, E 26, č. j. 71. 041, hlášení velitele žen. vojska I. sboru brig. gen. Ing. Václava Noska.

Výstavba pevnůstek byla organizována následovně:

1. úprava staveniště a zemní práce
2. betonáž základové skořápky
3. zřízení ramp a skladů
4. bednění objektů
5. montáž výztuže
6. betonáž
7. omítka a izolace
8. kamenná rovinanina
9. násypy a terénní práce
10. úklid staveniště³⁹

K vyúčtování došlo až po závěrečné kolaudaci objektů na tzv. výpočtových arších. Již během stavby ale firmy dostávaly několik záloh. Často docházelo i k ukládání penále či jiných sankcí, protože firmy nestíhaly plnit lhůty stanovené ve smlouvě.⁴⁰ Není výjimkou ani odebrání části objektů vojenskou správou a předání jejich realizace jiné stavební společnosti. Problémy s vyúčtováním nastaly u objektů zadaných v roce 1938. Mnoho z nich nebylo ani zdaleka dokončeno, natož zkolaudováno a docházelo k rozepřím mezi vojenskou správou a firmami, které požadovaly práci řádně proplatit.⁴¹

³⁹ SVOBODA, Tomáš, Jan LAKOSIL a Ladislav ČERMÁK. *Velká kniha o malých bunkrech: československé lehké opevnění 1936-1938*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2011. ISBN 978-80-204-2422-8. Str. 154.

⁴⁰ SOLPERA, Jan. *Nadějný začátek se smutným koncem: krátká historie výstavby lehkého opevnění v jižních Čechách z konce 30. let dvacátého století*. České Budějovice: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, 2008. ISBN 978-80-86260-86-0. Str. 75.

⁴¹ Průměrná hodinová mzda pro dělníka mezi 18 a 58 lety byla 2, 70 čsl. korun na hodinu. Stavbyvedoucí v Plzeňském kraji obvykle za týden pobírali plat 383 čsl. korun.

4. ÚSEKY VYBUDOVANÉ V ROCE 1937

4.1 Vimperk H-41

Plány na opevnění v prostoru Vimperku byly hotové 18. května 1937 a předpokládaly vystavení 27 objektů lehkého opevnění vz. 37 (16 stanovišť typu A, tři stanoviště typu B, tři typu C a pět stanovišť typu D), později byl plán doplněn ještě jedním řopíkem. Všechny pevnůstky byly budovány v normální odolnosti. Celý úsek H-41 byl rozdělen do čtyř uzávěrů. Cesta z Churáňova ke Zdíkovu (uzávěr Nový Dvůr) měla být přehrazena dvěma objekty na okraji lesa (jejich skutečná obranná hodnota byla malá, význam měly spíše symbolický), tři objekty měly být vystavěny mezi Novými Hutěmi a Vimperkem (po vystavění souvislé linie v roce 1938 došlo k jejich odsunutí do zázemí), 14 mělo chránit železniční trať z Vimperku do Volar a silnici v údolí u obce Lipka a zbývajících devět bylo lokalizováno u obce Kubova Huť. V okolí Kubovy Huti se na rok 1938 plánovala výstavba dalších sedmi řopíků, jež by chránily železnici do Lipky, ale po vytyčení souvislé linie o rok později se od realizace ustoupilo.⁴²

17. června byla vyhlášena soutěž, ve které bylo osloveno šest firem (tyto firmy musely být považovány za spolehlivé a splňovat požadavky MNO), jedna se omluvila, a tak obhlídku terénu 18. června provedli zástupci pěti oslovených firem, ty měly do 28. června 1937 10:00 odevzdat své nabídky. Zakázky přidělovalo ministerstvo národní obrany, a to rozhodlo výstavbu zadat Ing. Josefu Jelínkovi z Plzně, který nabídl cenově nejvýhodnější podmínky (552 255,70 čsl. korun).

12. července tak výstavba započala. Celkový čas byl stanoven na 80 pracovních dní, maximálně do konce října. I přes to firma hotové pevnůstky předala až 15. listopadu (jako poslední byly betonovány dva řopíky v uzávěru Nový Dvůr, a to až 11. a 13. listopadu). Nejednalo se pouze o pochybení J. Jelínka a jeho zaměstnanců, ale i o pochybení vojenské správy, která nebyla schopna včas dodat požadovanou výstroj a výzbroj. Stavba byla zdlouhavá především kvůli náročnému terénu. U některých objektů musely být nejdříve postaveny základové stupně, aby objekt nestál přímo na povrchu měkkého terénu.

Kromě nedodržení smluvené lhůty se J. Jelínek potýkal i s dalšími problémy. Dělníci si stěžovali na neplacení přesčasových a nočních mezd a okrádání ze strany podnikatele.

⁴² HŘÍDEL, Karel. Hranice od Sušice po Prachatice přes Vimperk chránila linie opevnění: Lhůta na stavbu vojenských opevnění byla stanovena na osmdesát pracovních dní. Karel Hříděl. In *Listy Prachaticka*. Roč. 4, č. 29 (1996), str. 11.

Celá věc byla prošetřována velitelem stavebního dozoru škpt. pěch. Antonínem Smrčkem, který stížnost vyhodnotil jako neopodstatněnou.

Kolaudaci provedla komise ve dnech 17.-19. března 1938 včele s brig. gen. V. Noskem a ppor. V. Rohlíkem. Ta postupně prohlédla všech 28 objektů a konstatovala, že vše souhlasí s plány vyhotovenými vojenskou správou a ocenila nenápadnost pevnůstek. Maskování pomocí speciálního nátěru, větvemi a drátěnou maskou z řopíků vytvořilo přirozenou součást terénu. Drobné závady objevené při kolaudaci (řopíky byly plné stavebního materiálu, u pěti objektů chyběly odvodňovací rigoly, u všech poklopy na jímku), byly firmě uloženy opravit do dubna stejného roku.⁴³

Celkové náklady se z původní částky půl milionu vyšplhaly na 962 684, 75 čsl. korun. Z 28 vystavěných pevnůstek vz. 37 v úseku H-41 jsou dodnes všechny zachovány. Některé z nich je možno navštívit, většina je ale proti vstupu zabezpečena visacím zámkem.

4.2 Prachatice H-42 (Libínské Sedlo)

Úsek H-42 byl samostatný uzávěr, který jihovýchodně navazoval na úsek H-41 Vimperk. K průzkumným pracím pod vedením plk. gšt. Františka Lanče (velitel 9. pěší brigády) bylo přistoupeno v květnu 1937. Úsek o délce 12 kilometrů byl vytyčen po obou stranách Libína a tvořit ho mělo celkem 40 pevnůstek. Ty měly přehradit důležitou komunikaci z Volar do Prachatic. Do konkurzu z 23. července bylo přizváno šest firem, z toho se jedna odmítla zúčastnit. Vítězem soutěže se opět stala nabídka s nejnižší cenou, konkrétně Arch. František Fína z Plzně s částkou 836 749, 34 čsl. korun.

2. srpna byla stavba firmě předána. Stavbu ale opět provázely problémy. Jako největší problém se ukázala neschopnost firmy najmout požadovaný počet československých dělníků, poté se opět vyskytly nesrovnalosti s vyplácením mezd či jejich úplnému zadržování. Kromě těchto nepříjemností se přidaly i přírodní těžkosti. Terén a cesty byly podmáčené a ztěžovaly postup výstavby.⁴⁴

Z důvodů pomalé stavby bylo po usnesení vojenské správy rozhodnuto o odejmutí 24 pevnůstek firmě F. Fíny a přidělení jejich realizace firmě Jenč, Hladeček a Kroft. Tím vznikl úplně nový úsek H-33. Tato velká plzeňská společnost měla již s výstavbou

⁴³ LÁŠEK, Radan a Karel HRÍDEL. *Československé opevnění z let 1936-38 na Šumavě*. 2. nezm. vyd. Dvůr Králové nad Labem: FORTprint, 1997. Pevnosti. ISBN 80-901-5809-9. Str. 18.

⁴⁴ VONDROVSKÝ, Ivo. Z historie stavby prachatického opevnění. Ivo Vondrovský. In *Hraničář*. Roč. 38, č. 32 (1992), str. 3.

zkušenosti (Čerňovice E-21 a Stříbro E-22), a proto pro ni nebyl problém pevnůstky do konce roku armádě předat.

Stavba u F. Fíny se však stále protahovala. Docházelo ke konfliktům s velitelem stavebního dozoru kpt. pěch. Soběslavem Koblincem. Toho F. Fína označil za trýznitele a alkoholika. Ke stížnostem se dokonce připojilo i mužstvo. Do ostrého sporu se kpt. pěch. Koblinc dostal i se svým podřízeným čet. asp. Františkem Svobodou. Po těchto incidentech byl kpt. pěch. S Koblinc odvolán ze své funkce a převelen zpět ke svému pluku.

Celková cena úseku se vyšplhala na částku 389 109, 50 čsl. korun (firma z původních 40 objektů vybetonovala pouze 16). Přestože se firma při stavbě neosvědčila, byla jí 19. července 1938 přidělena další vojenská zakázka, konkrétně výstavba 50 objektů v úseku H3a Dvoračky v Krkonoších.⁴⁵ Arch. F. Fína opět nabídl cenově nejpříznivější nabídku a (jak I. Vondorvský ve svém článku z 13. srpna 1993 uvádí) patrně došlo i k uplácení. To bohužel již není nikdo schopen doložit. Vzhledem ke stavební neschopnosti a nesolidnosti firmy lze toto tvrzení pokládat za odůvodněné.

Za zajímavost můžeme označit objekty č. 5 a č. 7, které byly vybudovány na soukromém pozemku, a jejich náklady hradil majitel. Konkrétně A. Schwarzenberg a J. Geier. U druhého zmíněného došlo k potížím, protože odmítl zaplatit zálohu 2 000 čsl. korun. Tahanice byly ukončeny až v roce 1943.⁴⁶

4.3 Prachatice H-33 (Jelemek)

Po neschopnosti firmy Arch. Fr. Fíny byl úsek kolem Libínského Sedla rozdělen a 24 řopíků přiděleno 1. října 1937 již zmíněné společnosti Jenč, Hladeček, Kroft. Stavba probíhala velmi rychle a bez větších problémů. Stavebním dozorem byl pověřen npor. žen. Ing. Otakar Graf. Zajímavostí na prachatickém úseku je provedení maskovacího nátěru, který byl mnohobarevný, prováděn ve svislých pruzích, které byly často vlnité, aby lépe objekt v prostoru maskovaly. Jednotný vzor pro maskovací nátěr nebyl armádou zadán, a proto se jednotlivé úseky svou kamufláží lišily.

⁴⁵ Seznam úseků - II. sbor. ROPIKY.NET: Informace o lehkém opevnění z let 1936-1938 [online]. 2016 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: http://www.ropiky.net/dbase_sbor.php?sbor=2

⁴⁶ LAKOSIL, Jan a Ladislav ČERMÁK. *Utajená obrana Šumavy: lehké opevnění jihozápadních hranic Československa od Mnichova po současnost*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2012. ISBN 978-80-204-2791-5. Str. 12.

Na stavbě pracovalo asi sto dělníků a v polovině prosince 1937 byl vybetonován poslední objekt. Práce byla odvedena kvalitně a vznikla tak efektivní dvousledová uzávěra, která chránila důležitou komunikaci do Prachatic.⁴⁷

Dokončovací práce probíhaly až do následujícího roku. V létě byly řopíky opatřeny lafetací pro uchycení kulometů a ventilátory. Konečná cena úseku H-33 byla 1 553 239,71 čsl. korun. Jelikož vyúčtování proběhlo až v květnu 1939 docházelo mezi firmou a armádou ke sporům a až po dlouhých tahanicích byla částka vyplacena.⁴⁸

Úseky H-42 a H-33 nebyly v roce 1938 zapojeny do souvislé linie opevnění, jako tomu bylo u ostatních úseků vystavěných v roce 1937, a došlo k jejich upozadění do vnitrozemí a vzniku druhosledového pásma. Nově vznikající pásmo souvislého opevnění nebylo vedeno přes Boubín k Libínskému Sedlu, jak se v původních plánech předpokládalo, ale od Kubovy Huti k Horní Vltavici a podél řeky Vltavy.

Německá armáda (útok měl být proveden 7. divizí) měla v plánu pevnosti LO v prostoru Prachatic obejít a vůbec je nedobývat. Většina bunkrů se v okolí Jelemku nezachovala, na některých místech jsou patrné pouze rozvaliny a zbytky suti po odstřelu.

Nejzachovalejší je objekt č. 10, který od Armády České republiky zakoupil pan Karel Hušek. Ten objekt zrenovoval tak, aby věrně kopíroval jeho původní vzhled. Nechybí tak maskovací síť, kamuflážní nátěr či lafeta s atrapou kulometu.

4.4 Sušice H-40

Úsek H-40 přehrazoval očekávané směry útoku v oblasti Kašperkých Hor-Petrovic a Sušice. Oblast byla rozdělena na čtyři úzávěry: Ždánov, Tuškov, Annín a Loučová. Zakázku na výstavbu 41 objektů získala původně strakonická společnost Ing. Prokopa s nabídkou 729 185 čsl. korun, ten ale nakonec od smlouvy odstoupil a stavba byla zadána pražské firmě Ing. František Pičman a Ing. Antonín Morávek. Ti za výstavbu požadovali 753 785 čsl. korun.

Stavba byla zadána 26. května 1937 a hned od začátku ji provázely problémy. Firma měla problém najmout dostatečný počet kvalifikovaných československých dělníků a vůbec celé práce zahájit. Práce po měsíci zvolna začaly, ale vyskytly se problémy s betonáží objektů. Firma nerespektovala nařízení ŘOPu, které jí ukládalo zpracovávat

⁴⁷ LAKOSIL, Jan. *Šumava krásná i smrtící: v dobových fotografiích a dokumentech: lehké opevnění, okupace, železná opona*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 978-80-204-3481-4. Str. 143-150.

⁴⁸ LÁŠEK, Radan a Karel HRÍDEL. *Československé opevnění z let 1936-38 na Šumavě*. 2. nezm. vyd. Dvůr Králové nad Labem: FORTprint, 1997. Pevnosti. ISBN 80-901-5809-9. Str. 24-27.

vlhkou betonovou směs a tu poté ručně pěchovat⁴⁹, ale používala řídký beton, který byl snáze zpracovatelný, ale nedosahoval požadované odolnosti. Velitel VSD škpt. Břicháček toto obcházení směrnic ihned odhalil a s firmou vedl dlouhá jednání za účelem odstranění těchto nedostatků.

Firma započala se stavbu v červenci 1937 v prostoru Kašperských Hor a postupovala směrem na severozápad. Úsek Ždánov byl tvořen celkem šesti řopíky, měl bránit silnici z Kašperských Hor do Nezdic. Jeden objekt byl postaven blíže do vnitrozemí a tvořil tak druhý sled. Dalších pět objektů bylo postaveno v prostoru Tuškov, kudy vedla důležitá komunikace z Bohdašic do Kašperských Hor.

Nejvíce řopíků bylo lokalizováno v prostoru Annín, a to celkem 19. Ty byly umístěny na obranu Bohdašovic a využívaly toku řeky Otavy. Právě v údolí Otavy musely být dokonce některé řopíky zasazeny do skály. Další raritou je opěrná zeď vystavěná u jednoho z řopíků, která měla bránit jeho odstřelu. Prostor Loučové byl bráněn deseti řopíky, které byly vystaveny ve dvou sledech.

Nejčastější formou maskování byla trojbarevná variace zelené, hnědé a černé barvy, které byly často vyvedeny ve svislých čarách, aby tak napodobovaly kmeny porostů. Kromě pásu řopíků se v úseku po mobilizaci povedlo vybudovat i síť zákopů a protipěchotních překážek ve formě dřevěných kúlů a ostnatého drátu. Dále nechyběly zákopy, které spojovaly jednotlivé pevnůstky.

Po zabrání pohraničí se staly bunkry zajímavou atrakcí pro německé vojáky. O jejich vysoké bojové hodnotě svědčí i zápis z deníku Oberstleutnanta Vogela, který se o československých pevnostech v prostoru Kašperských Hor vyjádřil následovně: „*Bunkry jsou velmi vhodně položeny, maskování velmi dobré (zčásti zapuštěné do prudkých svahů). Právě odstraňované silné zátarasy byly na nepřehledných místech, kde nebyla pro vozidla možnost objetí, a mohly být postřelovány z početných bunkrů. Uzavření údolí Otavy Češi připravili výborně.*“⁵⁰ Pochvalně se o pevnůstkách v hodnotící zprávě vyjádřil i Gen. Obst. von Leeb. Ten předpokládal velkou časovou a materiální náročnost při jejich případném dobývání.

⁴⁹ Betonování bylo považováno za nejdůležitější fázi práce. Postup byl následující: Směs do bednění vpravená se rozprostírá ve vrstvách asi 18 cm silných, které se ručně pěchují směrem od povrchu (líce) do středu stěny tak dlouho, až se na povrch vydusá cementové mléko a vrstva se zpěchuje asi na 15 cm. Povrch zpěchované vrstvy musí se před nanášením další vrstvy zdrsnit.

⁵⁰ LAKOSIL, Jan. *Šumava krásná i smrtící: v dobových fotografiích a dokumentech: lehké opevnění, okupace, železná opona*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 978-80-204-3481-4. Str. 143.

Všechny objekty v Loučové byly Němci po záboru odstřeleny. Zbylé pevnůstky z úseku H-40 využívala Československá armáda, která je v 50. letech upravila ke svým potřebám.

4.5 Klatovy E-26

Prostor Klatov měl být přehrazen 73 objekty, jejichž výstavbou byla pověřena místní firma Ing. Horáka. Ing. Horák byl bývalý legionář a doporučilo ho samotné ministerstvo národní obrany. Což se bohužel ukázalo jako špatné rozhodnutí.

Vytyčení objektů provedl škpt. pěch. V. Pozdíšek (velitel 3. pěší brigády). Ten rozhodl o menším opevnění podél řeky Úhlavy a postavení celkem čtyř sledů kolem Vrhavče, kudy předpokládal nepřátelský postup od Železné Rudy směrem na Klatovy. Další uzávěr byl vytyčen u Sobětic, aby tak útok na Klatovy nemohl být veden z týlu.⁵¹

Jako téměř ve všech úsecích i v prostoru Klatov výstavba neprobíhala podle plánů. Firma, které byla stavba předána 17. června 1937, za první měsíc prací stačila vybetonovat 15 objektů, což byla pouze malá část z celkového počtu a pokud by se v této rychlosti pokračovalo, hrozilo, že pevnůstky nebudou do konce podzimu postaveny. Počasí bylo pro výstavbu nepříznivé, deště rozmáčely cesty a nebylo lehké v takovýchto podmínkách pracovat. Jak se můžeme z jednacího protokolu I. sboru dočíst, v polovině srpna bylo zasláno upozornění, že firmy vyrábějící kovový materiál nejsou schopné včas splnit veškeré objednávky. Pro tuto závalu však neměla být betonáž objektů opožděna.⁵² Z toho důvodu vojenská správa hrozila společnosti sankcemi za nedodržení termínu a neplnění podmínek ve smlouvě. I přes pohrůžky firma nebyla schopna úsek v termínu předat a z toho důvodu byl rozdělen na další část (jako např. v Prachaticích), a to H-35. Tuto část tvořilo 10 objektů a jejich realizace byla zadána jiné firmě. I přes to měl Ing. Horák s výstavbou potíže. Na jeho obranu musíme zmínit speciální úpravy na objektech, které si armáda vyžádala až během zahájení staveb (např. zesílení odolnosti, které spočívalo v zesilování či prodlužování bočních stěn).

Betonace posledního objektu proběhla 27. listopadu 1937. Ing. Horák tedy do konce roku 1937 stihl všechny pevnůstky vybetonovat a armádě předat. Při kolaudaci bylo zjištěno několik nedostatků, které firma následující rok odstranila (např. úprava záhozů proti sesuvu zeminy). Celková částka 1 516 653, 60 čsl. korun byla uhrazena v sedmi

⁵¹ LÁŠEK, Radan a Karel HRÍDEL. *Československé opevnění z let 1936-38 na Šumavě*. 2. nezm. vyd. Dvůr Králové nad Labem: FORTprint, 1997. Pevnosti. ISBN 80-901-5809-9. Str. 18.

⁵² VHA, MNO, HŠT, VSD, 3. odd., I. sbor. oblast, E-26, Jednací protokol I. sboru-žen., 1937.

splátkách.⁵³ Zajímavá je hodinová mzda pro zaměstnance Ing. Horáka. Zatímco kopáči obvykle dostávali hodinovou mzdu okolo 3,00 čsl. korun, u Ing. Horáka to bylo celých 4.90.⁵⁴

Do současnosti se žádná z pevnůstek nedochovala, všechny byly zničeny německou armádou. Na některých místech jsou patrné zbytky po jejich odstřelení.

4.6 Klatovy E-35 (jih)

Tento úsek nebyl vůbec plánován a vznikl pouze z neschopnosti firmy Ing. Horáka, vystavět vojenskou správou zadané objekty v termínu. Z toho důvodu bylo 10 pevnůstek (konkrétně objekty s čísly 52, 53, 55, 69-uzávěr Vrhavec a objekty č. 59-64 v prostoru Soběšic) z úseku E-26 vyjmuty a přiděleny stavební firmě Bohumil Hasal z Jindřichova Hradce. Tomu byla již dva měsíce před zadáním úseku Klatovy jih zadán úsek H-43 Staré Město (pod Landštejnem) a v roce 1938 úsek 185 Číměř.⁵⁵ To zůstává s podivem, neboť kolaudace objektů odhalila mnohé nedostatky (špatně provedená kamufláž, znečištění střílen, poklopy střílen špatně dosedaly apod.) Všechny zmíněné problémy firma odstranila, ale i přes to armáda nezaplatila za objekty plnou cenu.⁵⁶ Např. za objekt č. 64 firma z původních 22 361, 25 čsl. korun dostala 20 172 čsl. korun. Na druhou stranu společnost obdržela od vojenské správy příplatky za obtížnější dopravu k objektům.⁵⁷

4.7 Velhartice E-28

Úsek v prostoru Velhartic byl tvořen pouze devíti řopíky (jeden z nejmenších úseků opevnění Československa) a původně spadal pod úsek E-26. Devět řopíky bylo rozděleno do dvou uzávěr; Velhartice (objekty č. 70-74) a Přestanice (č. 75-78). Pevnůstky byly opět stavěny tak, aby chránily důležité komunikace do Velhartic. Stavba byla zadána 9. července 1937 společnosti Jindřich Bubla a spol. z Jindřichova Hradce.

Z hlášení podnikatele ve stavebním deníku se můžeme dočíst o počtu dělníků na stavbě, o došlém materiálu a počasí. V první den stavby bylo na pracovišti 13 dělníků,

⁵³ VHA, MNO, HŠT, SVD, 3.odd., I. sbor. oblast, E 26, č.j.276/1937, výkaz splátek, velitel SVD špkt. pěch. Fr. Cajthaml.

⁵⁴ VHA, MNO, HŠT, VSD, 3. odd. I. sbor oblast, E 26, č. j. 163-276/1937, Výpis ze zvláštních zadávacích podmínek, Ing. Karel Horák.

⁵⁵ Seznam úseků - I. sbor. ROPIKY.NET: *Informace o lehkém opevnění z let 1936-1938* [online]. 2016 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: http://www.ropiky.net/dbase_sbor.php?sbor=1.

⁵⁶ LÁŠEK, Radan a Karel HRÍDEL. *Československé opevnění z let 1936-38 na Šumavě*. 2. nezm. vyd. Dvůr Králové nad Labem: FORTprint, 1997. Pevnosti. ISBN 80-901-5809-9. Str. 19.

⁵⁷ VHA, MNO, HŠT, SVD, I. sbor. oblast, 3. odd., E 35, účet s přílohami, arch. Bohumil Kasal.

kteří zpracovávali 400 pytlů cementu, bylo jasno a teplota 22 stupňů Celsia. V předposlední den záznamu (7. prosince 1937) bylo neuvěřitelných -10 stupňů Celsia, 15 cm sněhu a čtyři dělníci pracovali v průseku č. 77. Během října se počet dělníků a tesařů pohyboval kolem 50. Špatné počasí opět zapříčinilo zmáčení vozovek. Nákladní auta, která mohla být zpočátku použita, musela být vyprošťována koňskými povozy.⁵⁸

Z devíti řopíků bylo pět vystavěno v zesílené odolnosti. Poslední objekt byl vybetonován 7. října 1937. Firma tak na devět řopíků potřebovala celé tři měsíce. Při kolaudaci byly opět zjištěny nedostatky, které byly zapříčiněny nedůkladnou prací společnosti. Tak např. Vadná izolace, neprovedení nátěrů zařízení apod.⁵⁹ Všechny tyto nedostatky firma odstranila. Z devíti řopíků se do současnosti nedochoval žádný. S příchodem německé armády byly zničeny.

⁵⁸ VHA, MNO, HŠT, VSD, 3. odd., I. sbor. oblast, E 28, Hlášení podnikatelovo do stav. deníku, Jindřich Bubla.

⁵⁹ Seznam úseků - I. sbor. ROPIKY.NET: *Informace o lehkém opevnění z let 1936-1938* [online]. 2016 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: http://www.ropiky.net/dbase_sbor.php?sbor=1.

5. VÝSTAVBA V ROCE 1938

V roce 1938 byla budována souvislá linie lehkého opevnění, která měla spojit jednotlivé úseky z roku 1937. Region byl rozdělen celkem na sedm částí: úsek 178 Velhartice, 191 Lenora, 194 Stachy, 195 Volary, 196 Jablonec (někdy i jako Knížecí Stolec), 197 Křenov a 199 Sušice. Celkem 551 objektů lehkého opevnění.⁶⁰

První úseky 191 a 195 byly zadány v květnu 1938 v prostoru Lipka-Kubova Hut'-Lenora-Soumarský Most-Záhvozdí. Nová linie kopírovala tok řeky Vltavy a nenapojila se tak na prachatický uzávěr, jak bylo původně plánováno. Další úseky (196 a 197) byly zadány až v červenci, prostor Vimperku byl naplánován spojit s Kašperskými Horami, a to i přes velkou náročnost terénu. Stejný problém byl i v prostoru Sušice a Velhartic. Po anšlusu Rakouska začaly být ve velkém stavěny zesílené řopíky. Bohužel, na dokončení prací bylo jen velmi málo času. Právě u Kašperských Hor a Sušice se podařilo vybudovat jen malou část pevnůstek z požadovaného počtu. Nejrychleji postupovala výstavba na linii Lenora-Soumarský Most, kde byly téměř všechny řopíky dokončeny. V ostatních úsecích byly pevnůstky rozestavěné, nebo byly zatím jen na papíře. Často chyběly periskopy a desky na střílny, což znamenalo pro osádku nebezpečí v podobě nechráněných otvorů v objektu.

Kromě lehkého opevnění byla v plánech rozpracovaná i výstavba protipěchotních a protitankových překážek. Mnichov jí však zastihl asi ve stejném stavu jako výstavbu lehkého opevnění. Souvislá asi kilometrová linie překážek byla vybudována pouze u Klatov a mnohem kratší u Velhartic. V ostatních úsecích si vojáci vypomohli alespoň dřevěnými kůly a ostnatým drátem. Dále byly stavěny speciální druhy objektů k přehrazení komunikací (např. v Alžbětíně u Železné Rudy byl vybudován silniční zátaras, který byl tvořen třemi řadami do betonu zapuštěných kolejnic).

Jednotlivé úseky se do Mnichovské dohody nestihly propojit, a proto byla linie plná mezer, kde pevnůstky úplně chyběly. Jedna z největších dlouhá 12 km byla mezi Velharticemi a Vrhavčí a v okolí Nových Dvorů. Tyto mezery nebyly fatální, protože se vyskytovaly v těžce přístupném terénu, kde se silný útok německé armády nedal očekávat. Jedna z nejnebezpečnějších trhlin byla mezi Kašperskými Horami a Řetenicemi, kde

⁶⁰ LAKOSIL, Jan a Ladislav ČERMÁK. *Utajená obrana Šumavy: lehké opevnění jihozápadních hranic Československa od Mnichova po současnost*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2012. ISBN 978-80-204-2791-5. Str. 12-20.

důležitá komunikace byla bráněna pouhým jedním nedokončeným řopíkem. Stejně tak prostor Jablonce, který nebyl chráněn téměř vůbec.

Případnou obranu západních hranic ztěžovala délka jednotlivých obranných pásem, stejně tak jako jejich nedokončenost. Účinnost LO snižovala jejich téměř nulová obrana proti tankům, kterou měly zajistit nově vyvíjené protitankové pušky. Jejich účinnost ale neodpovídala požadavkům a nemohly plnohodnotně nahradit protitanková děla. Objekty proti tankům mělo chránit dělostřelectvo, které by bylo umístěno za linií opevnění.

Německá 10. a 12. armáda byla schopná v obranném pásmu nasadit téměř 550 tanků, 971 děl a 1020 protitankových kanónů. Československá armáda se mohla bránit pouhými 150 tanky, 417 děly a zhruba 200 protitankovými kanony. Z tohoto důvodu velitelství I. sboru budovalo velké množství překážek a zátarasů. Činnost I. sboru by nepříznivě ovlivnilo i národnostní složení obyvatelstva. Jižní a západní Čechy obývalo 2 500 000 obyvatel, z toho 835 000 Němců. Jsou zaznamenány případy, kdy se obyvatelé německé národností k armádě chovali velmi nepřátelsky. Opačná situace byla např. na Plzeňsku, kde obyvatelé své sympatie k armádě dokazovali při dobrovolném stavění překážek v předpolí.⁶¹

5.1 Volary 195

Úsek byl vytyčován v dubnu 1938 gen. Bendou mezi Lenorou a Černým lesem. Úsek sousedil s úsekem 191 u Velké Slatiny (nedaleko Lenory) a úsekem 196 v prostoru Knižecího Stolce (jihovýchodně od Záhvozdí). Začínal poblíž Žumberského mlýna a pokračoval na západ k Záhvozdí, kde se trasa odklonila podél Uhlíkovského potoka na Pěknou a Chlum (linie kopírovala tok Vltavy, a to pouze v jednom sledu, v prostoru Chlumu, Volar a Záhvozdí byly budovány sledy dva). První sled byl budován v prostoru močálů a jiných špatně prostupných oblastí, ve kterých nebyl předpokládán silný nápor nepřítele.⁶²

Celkem šest firem absolvovalo obhlídku terénu na konci dubna a na počátku května již byly známy výsledky soutěže. Nabídky se pohybovaly v rozmezí od 1 868 000 do 3 640 000 čsl. korun. Práce byly zadány druhé nejlevnější nabídce (2 319 827, 50 čsl

⁶¹ ANGER, Jan. Ve směru hlavního útoku. Jan Anger. In *Historie a Vojenství*. Roč. 40, č. 6, 1991, str. 26-56.

⁶² LAKOSIL, Jan. *Šumava krásná i smrtící: v dobových fotografiích a dokumentech: lehké opevnění, okupace, železná opona*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 978-80-204-3481-4. Str. 183.

korun) Ing. Jelínkovi z Berouna. Té bylo 30. května staveniště předáno VSD špkt. pých. Josefem Křížem.

Práce byly zahájeny v červnu v severní části u Lenory, kde byly realizovány první dva objekty. Krátce po převzetí stanoviště firma upozornila na 24 objektů, které měly být postaveny na rašelině. Navrhla tedy zpevnění základové plochy železobetonovou deskou a šterkem. To ale brig. gen. Ing. K. Štěpánek a plk. stav. J. Hubálek odmítli s tím, že rašelina objekty unese. A nemýlili se, objekty na nezpevněném podloží stojí dodnes.⁶³

Z důvodu nepřístupného terénu bylo nutné provést rozsáhlou lesní těžbu v polesí Černý les v katastru obce Chlum. Společnost byla velmi dobře organizovaná a během července a srpna zabetonovala linii až k Pěkné, v září potom až k Záhvozdí. I přes nepřístupný terén a špatné počasí se firmě podařilo ze 70 objektů vybetonovat 63, což je ve srovnání s ostatními úseky a firmami velký úspěch. V prostoru Soumarského Mostu byly řopíky kompletně vybaveny, stavebně dokončeny a zamaskovány. Nedokončené objekty se nacházely v jihovýchodním křídle.⁶⁴ Německý útok měla v tom prostoru provést 1. horská divize, která měla hlavní těžiště směřovat na prostor Záhvozdí, tedy právě tam, kde objekty nebyly dokončeny. 1. horské divizi se měl postavit pěší pluk č. 11 z 5. divize dislokované v Českých Budějovicích.

V Záhvozdí byl za mobilizace vykopán systém zákopů spojující řopíky s úsekem 195. Na zákopech často pracovalo místní obyvatelstvo, jelikož ale většina byla německá, odmítali se takových prací účastnit a někteří mladí muži raději utíkali do Německa, nebo se skrývali v lesích.

Z původní částky bylo firmě vyplaceno 1 983 930,76 čsl. korun. Společnost si zaúčtovala i výdaje za stěhování při mobilizaci a náhradu za používaný inventář. Požadovala i proplacení stěhování inventáře v prostoru za Hintringem na nádraží ve Volarech. Velitelství ženijního vojska I. sboru ale nařídilo opětovné zahájení prací a jejich urychlené provedení a vše se tedy muselo stěhovat zpět. Tyto výdaje tedy vojenská správa odmítla zaplatit, protože původní evakuace inventáře proběhla z vlastní iniciativy společnosti bez přímého rozkazu.⁶⁵

Při stavbě bylo českým obyvatelstvem upozorněno na správce lesa Schwarzenbergů, který byl označen za nespolehlivou osobu, která sympatizuje s nacismem a v případě útoku

⁶³ HŘÍDEL, Karel. Opevnění u Volar. Karel Hřídel. In *Hraničář*. Roč. 37, č. 36 (1992), str. 4.

⁶⁴ LÁŠEK, Radan a Karel HŘÍDEL. *Československé opevnění z let 1936-38 na Šumavě*. 2. nezm. vyd. Dvůr Králové nad Labem: FORTprint, 1997. Pevnosti. ISBN 80-901-5809-9. Str. 34.

⁶⁵ VHA, MNO, HŠT, VSD, 3. odd., I. sbor. oblast, úsek 195, č. j. 23-248, Přílohy k účtu za ztráty a škody v důsledku přerušování prací, Ing. J. Jelínek.

by mohl využít svojí znalost zdejšího prostředí ku prospěchu německé armády. V případě konfliktu měla být tato osoba sledována.⁶⁶

5.2 Horní Vltavice 191

Zakázku získala po soutěži z 30. dubna 1938 firma Ing. Josef Jelínek z Berouna, která za vystavení 70 objektů nabídla druhou nejnižší částku, a to 2 201 769, 50 čsl. korun. Stavbyvedoucím byl Jan Hubka.⁶⁷ Linie začínala u obce Lenora, kde byly postaveny dva sledy objektů navazujících na úsek 195 a pokračovaly dále podél toku Vltavy a poté již v jednom sledu podél železniční trati až k Horní Vltavici a Kubově Huti, kde se napojoval na úsek H-41(Vimperk) vystavěný v předešlém roce.

První řopík firma vybetonovala 23. června 1938 a rychle pokračovala ve vytyčeném plánu.⁶⁸ A to i přes několik komplikací. Tak například stavba jednoho z řopíků byla odložena až na podzim, jelikož byl umístěn v zahradě a vojenská správa nechtěla hradit zničenou úrodu. Mnohem závažnější byl incident ze 7. srpna, při kterém nepozorný dělník spadl z korby nákladního automobilu a ten ho usmrtil.⁶⁹

Do Mnichovské dohody stihla firma z plánovaných 70 objektů postavit 47. Velké mezery se vyskytovaly mezi Lipkou a Kubovou Hutí, což by ztížilo případnou obranu. Armáda by zde musela zaujmout postavení v otevřeném terénu.

Z původních 2 200 000 bylo firmě vyplaceno 1 665 849, 89 čsl. korun. Po odstoupení území firma ztratila 6 velkých staveb. Podle hlášení o náhradě a škodách firma po vojenské správě žádala uhradit u nevybetonovaných objektů následující: Bednění, výztuže (vnější i vnitřní), dřevěné roury, plechy atd. Škody za opuštěný materiál zanechaný na staveništi a okolí stavenišť, úpravu cest pro dopravu materiálu. U toho je připojená následující poznámka: „Protože podnikatel si účtuje jen cesty k rozestavěným objektům a cesty ostatní, které byly alespoň částečným rozsahu využity, vůbec do účtu nezahrnuje, navrhuje se

⁶⁶ VHA, MNO, ŠTH, VSD, 3. odd., I. sbor. oblast, úsek 195, č. j. 256/ taj. žen. 1938, velitel žen. vojska I. sbor. brig. gen. Ing. Václav Nosek.

⁶⁷ VHA, MNO, ŠTH, VSD, 3. odd., I. sbor. oblast, úsek 191, č. j. 216/ taj. žen. 1938, zadání prací, velitel žen. vojska I. sbor. brig. gen. Ing. Václav Nosek.

⁶⁸ LAKOSIL, Jan. *Šumava krásná i smrtící: v dobových fotografiích a dokumentech: lehké opevnění, okupace, železná opona*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 978-80-204-3481-4. Str. 168.

⁶⁹ LÁŠEK, Radan a Karel HRÍDEL. *Československé opevnění z let 1936-38 na Šumavě*. 2. nezm. vyd. Dvůr Králové nad Labem: FORTprint, 1997. Pevnosti. ISBN 80-901-5809-9. Str. 30.

uhradit plně.⁷⁰ Dále firma požadovala uhrazení škod způsobných požárem ubikací a skladiště. Při vyhlášení mobilizace v noci 23. září na 24. září. 1938 vypukl požár (příčina nebyla zjištěna), při kterém byla zničena kancelář podnikatelství, ubikace pro mužstvo VSD, skladiště na nádraží a skladiště cementu. Celkem škody za 193 078, 67 čsl. korun. Částka byla firmě vojenskou správou bez výhrad přiznána.

V dalším sešitě B II společnost požadovala proplacení náhrad za používaný inventář, nářadí a náčiní pro stavbu, práce v lomu v Bohumilicích a jeho vyklizení. Z požadovaných 184 870, 45 čsl. korun jí bylo vyplaceno 101 418, 96 čsl. korun. Firma po vojenské správě též požadovala uhrazení jízdného dělníkům z Podkarpatské Rusi, kteří museli nahradit dělníky československé, kteří byli povoláni na mimořádné cvičení ve zbraní. Celkem 3 500 čsl. korun bylo společnosti též vyplaceno bez výhrad. Za přechodné odstěhování inventáře po vyhlášení mobilizace společnost požadovala 8 005 čsl. korun. Vyplaceno jí bylo 7 802 čsl. korun. Část materiálu byla prodána dráze, zbytek si chtěla firma odvést, ale to jí nebylo povoleno a byl rozkraden civilním obyvatelstvem. To se ostatně po záboru pohraničí stávalo běžně.⁷¹

5.3 Stachy 194

Tento úsek byl tvořen celkem 91 objekty, jejichž stavbu si kvůli nepříznivým stavebním podmínkám rozdělily dvě společnosti; Ing. A. Nesnídal z Prahy a A. Kopta z Horšovského Týnu.⁷² Úsek byl vytyčen v jednom sledu (pouze v prostoru Řetenic plánovány dva objekty ve druhém sledu) a vyplňoval mezeru mezi úseky H-40 a H-41 a poté se na severozápadu napojoval na nově stavěný úsek 199. První objekty navazovaly na úsek H-40 v údolí Medvědího potoka pod vrcholem Klín (955 m. n. m.) a dále vedly lesem severozápadně k obci Nový Dvůr a Amálino údolí, kde se napojoval na další úsek 199 (celkem přes 20 km dlouhá linie).⁷³ Práce byly zadány 29. července a neměly překročit 102 dní, nejdéle však měly být řopíky armádě předány do 30. listopadu téhož roku. Za každý kalendářní den navíc mělo být firmou zapláceno penále 200 čsl. korun.

⁷⁰ VHA, MNO, ŠTH, VSD, 3. odd., I. sbor. oblast, úsek 191, účet za ztráty a škody v důsledku přerušení prací, Ing. J. Jelínek.

⁷¹ VHA, MNO, HŠT, VSD, 3. odd., I. sbor. oblast, úsek 191, Hlášení o ztrátě a škodách, Ing. J. Jelínek.

⁷² VHA, MNO, HŠT, VSD, 3. odd., I. sbor. oblast, úsek 194, č. j. 58.194/20 zadání prací, velitel žen. vojska I. sbor. brig. gen. Ing. Václav Nosek.

⁷³ LAKOSIL, Jan. *Šumava krásná i smrtící: v dobových fotografiích a dokumentech: lehké opevnění, okupace, železná opona*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 978-80-204-3481-4. Str. 152.

Ing. Nesnídalovi bylo zadány objekty č. 1-45 v prostoru Medvědího potoka, celkem za 1 307 363 čsl. korun. Konkrétně se jednalo o 32 objektů typu A v normálním stupni odolnosti, 11 zesílených, jeden typu B normální a jeden typu E též normální odolnosti. Vojenským stavebním dozorem byl pověřen por. Ing. O. Gráf.⁷⁴

Do konce září se však firmě podařilo vystavit pouhých 10 objektů a 12 rozpracovat. Vojáci by tak opět museli zaujmout postavení v otevřeném terénu. Do současnosti se všechny vystavené objekty dochovaly.⁷⁵

Druhou část a celkem 46 objektů na severní části úseku realizovala firma A Kopta. Té byly přiděleny řopíky s čísly 46-91 a stavba byla vyčíslena na 1 768 663 čsl. korun. Jednalo se o 22 objektů typu A normální odolnosti, 22 typu A zesílených a jeden typu B zesílený. Velitelem stavebního dozoru byl stejně jako v první části úseku O. Gráf.⁷⁶

Problémy s výstavbou se vyskytly po mobilizaci 23. září 1938, kdy stavitel Ant. Kopta odjel a nechal celou stavbu bez dozoru a finančních prostředků. Firma měla nedostatek peněz, protože jim byla zaplácena pouze první splátka a tu odmítl finanční ústav vydat. Vedoucí stavby nebyl schopen dál provádět práce a neměl peníze ani na nákup nejdůležitějších prostředků. Stavební společnost byla finančně vyčerpána a odmítla dále pracovat, dělníkům neměly být vyplaceny ani mzdy.⁷⁷

Firma Ant. Kopty do Mnichovské dohody postavila pouhých devět objektů v prostoru Řetenic. Do současnosti se všechny objekty dochovaly.

5.4 Dolany 176

Stavba 51 řopíků byla realizována firmou Ing. Karel Horák z Klatov za nejnižší možnou částku 1 439 820. 9 čsl. korun. Většinou se jednalo o řopíky typu A v zesílené variantě.⁷⁸ Tato linie měla zpevnit obrannou linii postavenou předchozí rok kolem Klatov a napojit se na úsek 175 Ježovy.

Práce na stavbě probíhaly velmi pomalu především kvůli nedostatku motorových vozidel, kterými měl být dopravován materiál. I přes nátlak vojenské správy bylo do konce

⁷⁴ VHA, MNO, VSD, 3. odd., I. sbor. oblast č. j. 58.194/20, zadání prací, velitel žen. vojska I. sbor. brig. gen. Ing. Václav Nosek.

⁷⁵ Seznam úseků - I. sbor. ROPIKY.NET: *Informace o lehkém opevnění z let 1936-1938* [online]. 2016 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: http://www.ropiky.net/dbase_sbor.php?sbor=1.

⁷⁶ VHA, MNO, HTŠ, VSD, 3. odd, I sbor. oblast, úsek 194, č. j. 318/taj. žen.-1938.

⁷⁷ VHA, MNO, HTŠ, VSD, 3. odd, I sbor. oblast, úsek 194, telegraf důstojníka VSD por. že. Ing. O. Gráf velitelství žen. vojska I. sboru.

⁷⁸ VHA, MNO, HŠT, VSD, 3. odd., I. sbor. oblast, úsek 176, Opis-účet s přílohami, vyjádření mjr. žen. A. Kopeckého.

září vybetonováno pouhých 14 objektů v prostoru mezi kopcem Běleč a Malechovem. Vojáci často vlastními silami po mobilizaci izolovali řopíky asfaltem a prováděli ochranné násypy. Ostatní objekty byly teprve ve výstavbě (např. objekt č. 33 měl pouze vnitřní a vnější bednění a kolem bylo postaveno lešení), nebo jejich stavba ani vůbec nezapočala. Na staveništích, kde byly připravené výkopy, musely být vojáky zaházeny.⁷⁹

5.5 Velhartice 178

21. dubna 1938 došlo k vytyčení prvního sledu a vytrasování druhého sledu šktp. pěch. Bedřichem Lobovským. 3. května 1938 byl vytyčen i druhý sled LO. Tento plán byl předložen 14. května ŘOPu ke schválení a následně schválen.⁸⁰ Opevnění v prostoru Velhartic mělo navazovat na úsek 198 a formou druhého sledu vyztuzit objekty v úseku E-28 vystavené v roce 1937. Z důvodu náročného terénu bylo z původních 100 objektů zadáno pouze 84.

Soutěž opět vyhrála nejnižší nabídka, konkrétně Arch. Vladislav Šimáček z Plzně, který nabídl 2 202 144 čsl. korun (nejvyšší nabídka byla 3 546 144 čsl. korun, nutno podotknout, že podnikatelé často nabízeli nereálně nízké částky, aby tak zakázky získaly. V průběhu stavby pak jednotlivé náklady navyšovali a při konečném vyúčtování bylo firmám vypláceno i o několik stovek tisíc navíc)

Najatí dělníci museli být podle záznamů z jednacích protokolů VSD prověřeni místní četnickou stanicí a zavázat se mlčenlivostí o průběhu stavby a jiných informací, které se daného objektu týkaly. To poté potvrdili svým podpisem. Kromě jména dělníka zde byl i jeho datum narození a adresa. Z veškerého mnou procházeného materiálu se tento arch dochoval právě z úseku Velhartic.

6. srpna byla pro jednotlivé objekty rozeslána výstroj, ale práce pokračovaly velmi liknavě. Do vyhlášení mobilizace bylo vybetonováno pouze 16 pevnůstek a po vyhlášení mobilizace většina dělníků narukovala a byla odeslána ke svým útvarům. I přes to byly do 10. října vybetonovány další čtyři objekty (úsek se nenacházel na území německého záboru), především za pomoci staršího místního obyvatelstva. 17. října bylo VSD

⁷⁹ LÁŠEK, Radan a Karel HRÍDEL. *Československé opevnění z let 1936-38 na Šumavě*. 2. nezm. vyd. Dvůr Králové nad Labem: FORTprint, 1997. Pevnosti. ISBN 80-901-5809-9. Str. 27-28.

⁸⁰ VHA, MNO, HŠT, VSD, 3. odd., I. sbor. oblast, úsek 178. č. j. 261/138 taj. žen. 1938, zadání prací, velitel žen. vojska I. sbor. brig. gen. Ing. Václav Nosek.

likvidováno a stavba dále nepokračovala. Po vytvoření protektorátu Čechy a Morava byly veškeré řopíky odstřeleny a výzbroj použita pro účely německé armády.⁸¹

5.6 Sušice 199

11. července 1938 byl podán návrh ke schválení vybudování LO ve stavebním úseku 199. Jde o spojení již vybudovaných uzávěrů lehkého opevnění z roku 1937 v prostoru Světlé-Tuškova-Nového Městečka-Žlíbku. V tomto úseku (úsek H-40) bylo v roce 1937 postaveno již 41 objektů a celková délka úseku byla asi 21 km. Za rok 1938 mělo být vybudováno 72 objektů navazující na křídla sousedních úseků. Na jeden km trasy připadalo cca 5 1/2 objektu. Celá trasa je v lese vytyčena pouze v jednom sledu, a to z důvodu velmi členitého a nepřístupného terénu. V druhém sledu bylo navrženo postavit pouze 7 objektů (přehrazení komunikace Hlavňovice- Petrovice). Z taktických důvodů byla největší koncentrace pevnůstek v prostoru Petrovic a Kašperských Hor. Trasa probíhala lesem v silně zvlněném terénu Náklady byly odhadnuty na 3 667 878 čsl. korun. Většinu úseku měly tvořit objekty typu A norm. (60), v zesílené variantě plán předpokládal vystavit pouze sedm objektů. Zbytek objektů tvořily pevnůstky typu B.⁸²

Zakázku získala místní firma Ing. Grabinger a Kotál, která nabídla cenu pouhých 1 577 520 čsl. korun (tedy necelých 28 000 čsl. korun za jeden objekt). 5.-18. srpna probíhala příprava stavby, nákup materiálu pro stavbu a najímání spolehlivých dělníků. Stav dělníků se obvykle pohyboval kolem 65 někdy dokonce i kolem 150.⁸³

Práce byly zahájeny na severu i jihu úseku zároveň. Výstavba probíhala velmi pomalu, a tak se první objekt podařilo vybetonovat až 5. září 1938 v prostoru Petrovic. Do Mnichovské dohody pak dalších devět, opět u Petrovic. Na jihu úseku byly řopíky pouze rozestavěné a nedošlo ani k jejich betonáži. Vojáci čs. pěšího pluku 11 by se tak opět bránili v otevřeném terénu.

Objekty na severu úseku zůstaly po záboru pohraničí na československém území, a tak je armáda dokončila, vybavila a začlenila do nového obranného postavení. VSD bylo v tomto úseku oficiálně rozpuštěno 20. října 1938.⁸⁴ Po okupaci Čech pak byly německou

⁸¹ LÁŠEK, Radan a Karel HRÍDEL. *Československé opevnění z let 1936-38 na Šumavě*. 2. nezm. vyd. Dvůr Králové nad Labem: FORTprint, 1997. Pevnosti. ISBN 80-901-5809-9. Str 28.

⁸² VHA, MNO, HŠT, ŘOP, 3. odd., č.j. 21003, kr. 401, 99-5/27-547 hlášení velitele I. sboru div. gen. E. V. Linharta.

⁸³ VHA, MNO, HŠT, VSD, 3. odd., I. sbor. oblast, č.j. 63-215/taj. žen. 1938, zápis z deníku podnikatele. R.Grabinger.

⁸⁴ VHA, MNO, HŠT, VSD, 3. od., I. sbor oblast, č. j. 63-215/taj. žen. 1938, protokol VSD špkt. pěch. Josef Břicháček.

armádou všechny odstřeleny a dnes jsou jejich zbytky v krajině jen nepatrné (k likvidaci byly používány trhaviny umístěné uvnitř objektu).

5.7 Jablonec 196

Tento úsek měl u Záhvozdí plynule navázat na úsek 195 Volary a dále pokračovat ke Chvalšínám, kde se měl napojit na další úsek 197 Křenov. Linie byla tvořena především jedním sledem a pouze v přechodu na úsek 197 sledy dvěma. Celkem úsek zahrnoval 71 objektů.

Do soutěže bylo vybráno pět firem a opět vyhrála ta s nejnižší nabídkou-firma Ing. Antonína Vopršala z Rakovníka. Jako u většiny úseků byla lhůta stanovena do konce listopadu 1938. Zajímavé je, že stavba započala až o dva dny později než bylo plánováno, protože majitel se 5. a 6. července aktivně zúčastnil všesokolského sletu. Stavba tak začala 8. července a první objekty byly vybetonovány o měsíc později. Tyto první pevnůstky chránily přístup do Chvalšín, který byl ze strategického hlediska velmi důležitý, zbytek úseku totiž probíhal v silně zalesněném a nepřístupném terénu.

Stavba opět neprobíhala podle plánu. Vlakové nádraží, na které byl dodáván materiál, bylo od stavenišť až příliš vzdáleno a po deštivém počasí, po kterém nebyly místní cesty sjízdné nákladními automobily, musely být nasazeny koňské povozy. Navíc se opozdila dodávka šterku, což stavbu opozdilo o dva týdny.⁸⁵ Z toho důvodu bylo navrženo z úseku vyjmout 20 pevnůstek a předat je firmě Ing. J. Jelínek, která působila v úseku 195. To ale Ing. Vopršál odmítl s tím, že celou stavbu zvládne dokončit do října 1938.

Do mobilizace 23. září však stihl vybetonovat pouhých 27 objektů a 10 rozestavět. Po vyhlášení mobilizace VSD přerušila v úseku svou činnost a byla odvelena ke svým útvarům. I firma se přesunula zpět do Rakovníka, ale o dva dny později se na stavenišť vrátila a pokračovala ve výstavbě. 30. září práce utichly nadobro. Veškerý materiál byl s pomocí armády evakuován, stejně tak i dělnictvo. Celý úsek byl zabrán německou armádou.⁸⁶

⁸⁵ LAKOSIL, Jan. *Šumava krásná i smrtící: v dobových fotografiích a dokumentech: lehké opevnění, okupace, železná opona*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 978-80-204-3481-4. Str. 202-206.

⁸⁶ LÁŠEK, Radan a Karel HRÍDEL. *Československé opevnění z let 1936-38 na Šumavě*. 2. nezm. vyd. Dvůr Králové nad Labem: FORTprint, 1997. Pevnosti. ISBN 80-901-5809-9. Str 36-38.

5.8 Křenov 197

Úsek byl tvořen dvěma sledy vedoucími od levého břehu Vltavy přes Blanský les a Křenov, kde dále navazovaly na úsek 196. Stavba 89 objektů byla 2. července zadána firmě Arch. Jakub Marek z Českého Krumlova, který za výstavbu nabídl nejnižší nabídku (2 563 785 čsl. korun). Předpokládalo se včasné vybudování, neboť majitel úsek velmi dobře znal a navíc neměl žádné jiné zakázky. Staveniště bylo předáno 8. července 1938 VSD špkt. pčch. Dominikem Tůmou. 40 objektů bylo naplánováno typu A v normální odolnosti, 32 typu A v zesílené odolnosti, pět typu B normálních a 6 typů B zesílených, jeden typu D zesílený a čtyři typu E normální.⁸⁷

Práce byly zahájeny u Bílovic (západní část úseku) a rychle pokračovaly dále na západ ke Křenovu. Jako první byly vybetonovány čtyři objekty u Chvalšín a do konce září byla linie ke Křenovu hotová. Pomaleji práce probíhaly na začátku úseku-levém břehu Vltavy. Zde se výstavba osmi řopíků uzavírající přístup mezi Vltavou a komunikací do Českých Budějovic vyžádala více času. Ale i zmíněných osm pevnůstek se podařilo do mobilizace vybetonovat. Výstavba tak probíhala současně z obou konců úseku do jeho středu. Práci ztěžoval zejména nedostatek československých dělníků a špatné počasí, které rozbahnilo komunikace.

Nově postavené objekty prvního sledu byly po rozkazu velitele žen. vojska I. sboru brig. gen. Ing. Václava Noska z 2. srpna 1938 postupně obsazovány. Vzhledem k situaci bylo třeba započít s přípravami pro boj na prvním sledu LO co nejdříve. V případě potřeby bylo rozkázáno sruby obsadit a bránit bez ohledu na to, zda jsou dobudovány.⁸⁸

9. září 1938 došlo k incidentu, při kterém byl zraněn voják, který odmítl vydat plány objektu, jež střežil. Strážný objektu VSD mu chtěl plány násilně vzít a po neúspěchu zranil výstřelem z pušky zmíněného vojína a sám sebe zastřelil. Po tomto případě byla zvýšena bezpečnost a vojáci, kteří disponovali plány objektu, byli ozbrojeni pistolí.⁸⁹

Z důvodů záškodnické činnosti malých hloučků, které mohly nebezpečně ohrozit střílny objektů nebo objekt dokonce podminovat bylo brig. gen. Noskem 20. září

⁸⁷ VHA, MNO, HŠT, VSD, 3. odd., I. sbor. oblast, č. j. 58-197/11/taj. žen. 1938, zadání prací, velitel žen. vojska I. sbor. brig. gen. Ing. Václav Nosek.

⁸⁸ VHA, MNO, HŠT, VSD, 3. odd., I. sbor. oblast, č. j. 7608/taj. 1938, rozkaz velitele 5. divize brig. gen. B. Neumanna.

⁸⁹ VHA, MNO, HŠT, VSD, 3. odd., I. sbor. oblast, č. j. 215/taj. žen. 1938, hlášení velitel 5. divize brig. gen. B. Neumanna.

rozkázáno okamžité budování překážek přímé ochrany prvního sledu. Překážka měla být neprůchodná a především neprůlezná postavená osádkou na dřevěných kolících.⁹⁰

22. září byly odevzdány objekty číslo 80-89, které nebyly ještě úplně dokončeny, u všech chyběl ventilátor, u některých maskovací nátěr či násep.⁹¹ Patrně nejznámější je objekt 66/A-160N (č. 66). Ten byl vybudován téměř v těsné blízkosti křenovského rodinného domu č. p. 81. Objekt a i jeho okolí muselo být speciálně upraveno. Část vodovodu musela být společně s kůlnou, která ke zmíněnému domu patřila, přeložena. Tento řopík byl vybudován mezi posledními po mobilizaci v září 1938.

Po mobilizaci v září 1938 došlo k odvelení některých velitelů VSD, což zrušil velitel žen. vojska brig. gen Ing, Václav Nosek. Všechna velitelství sboru ustanovené VSD tak měla pokračovat v činnosti. Pokud někteří velitelé byli odvoláni z taktických, nemuseli se prozatím k útvaru vracet a jejich velení převzal přidělený technik.

23. září 1938 někteří stavitelé neobdrželi od finančních ústavů peníze a odmítli v práci pokračovat. Velitelé VSD měli vyzvat dělníky i povozníky, aby pracovali, i kdyby nebylo možno jim hned vyplatit mzdy. Pokud odmítli, měli provést rekvizici.⁹²

Po záboru pohraničí zůstaly na našem území objekty č. 2-7, 9 a 12. Ty byly obsazeny vojskem. V další stavbě objektů nebylo možné pokračovat, protože staveniště bylo neustále odstřelováno bandami SdP. Na objektech práce skončily k 30. září 1938.⁹³

Majitel firmy J. Marek si vymohl u špkt. pěch. Dominika Tůmy odvoz zbylého materiálu, ale po příjezdu na místo zjistil, že v prostoru Křenova téměř žádný materiál nezbyl, stejně tak jako v Kájově. Vše bylo rozkradeno místním obyvatelstvem.⁹⁴

Velitel vojenského stavebního dozoru špkt. pěch. Dominik Tůma byl po záboru pohraničí zaveden německým důstojníkem Zahlenem⁹⁵ k objektu č. 72, který byl roztrhán náloží (300kg) tritolu. Před tím byl přímo odstřelován dělostřelectvem ráže 100 a 150 mm, to ale na pevnůstku nemělo žádný účinek. Celkem bylo takto odstřeleno 10 pevnůstek.

⁹⁰ VHA, MNO, HŠT, VSD, 3. odd., I. sbor. oblast, č. j. 57.599/109 taj. žen. 1938, rozkaz velitele žen. vojska I. sbor. brig. gen. Ing. Václava Noska.

⁹¹ VHA, MNO, HŠT, VSD, 3. odd., I. sbor. oblast, č. j. 31/a taj. žen. 1938, hlášení velitele žen. vojska I. sboru brig. gen. Ing. Václava Noska.

⁹² VHA, MNO, HŠT, VSD, 3. odd., I. sbor. oblast, č.j. 57.599/113 taj. žen. 1938, rozkaz velitele žen. vojska I. sboru brig. gen. Ing. Václava Noska.

⁹³ VHA, MNO, HŠT, VSD, 3. odd., I. sbor. oblast, č.j. 306/taj. žen. 1938, hlášení špkt. pěch. Dominika Tůmy.

⁹⁴ VHA, MNO, HŠT, VSD, 3. odd., I. sbor. oblast, č.j.315/taj. 1938, hlášení špkt. pěch. Dominika Tůmy.

⁹⁵ Příslušník 45. divize vytvořené z bývalé rakouské armády, která úsek Křenova obsazovala.

ZÁVĚR

Kvůli výstavbě a utajení opevnění doznala šumavská příroda a život v ní mnoho změn. Bývalé turistické oblasti se proměnily v nepřístupná pásma, kam měli vstup povoleni jen lidé se zvláštní propustkou, a to i za okolností, kdy opevnění stálo na jejich pozemku. Zákaz fotografování neplatil pouze v okolí opevnění, ale i v mnohakilometrovém pásmu kolem něj. Všechna tato opatření život v československém pohraničí pouze komplikovala a přispěla ke zhoršení vztahů se sudetskými Němci. Českoslovenští četníci sice často zatýkali osoby, které se pevnůstky snažily zakreslit, či vyfotografovat, jednalo se ale pouze o podplacené amatéry. Skuteční němečtí agenti se po regionu pohybovali v přestrojení a získávali pro Wehrmacht velké množství cenných informací.

Němci tak měli poměrně dobře zmapovaný systém československého opevnění, avšak často byly jejich informace nadhodnocené a předpokládaly linie opevnění i tam, kde se jejich výstavba ani neplánovala (např. linie Vimperk-Husinec-Netolice). I přes lité odpor československých vojáků se dal očekávat rychlý postup německých jednotek, které mohlo československé odhodlání zpočátku překvapit, ne ale zastavit.

S odstupem času můžeme pevnůstky hodnotit jako překonané, neboť jejich koncepce vycházela ze zkušeností 1. světové války a ve válce následující, ve válce tanků a letadel, nemohly obstát. Jak se v práci můžeme dočíst, stavba byla finančně náročná a provázená problémy od samého počátku. Oslavované prvorepublikové vlastenectví se rozplývá v hamižnosti stavebních firem, které často sledovaly jen svůj profit. I přes to se na Šumavě podařilo zbudovat síť stálého opevnění, která si i po tolika letech zaslouží obdiv. V náročném horském terénu vyrostlo na stovky betonových pevnůstek, a to i bez moderních prostředků, na které jsme v 21. století zvyklí. Řopíky dodnes stojí v krajině jako tichá připomínka československého odhodlání.

V úvodu práce jsem si za cíl vytyčila dokončení obrazu, který jiní autoři přede mnou rozpracovali. Jsem si vědoma, že práce mohla být doplněna i informace o vyvlastňování pozemků či výpisů z katastrů nemovitostí. To bych ale spíše viděla jako případný námět diplomové práce.

Velmi oceňuji práci amatérských historiků, kteří se aktivně podílejí na rozšiřování povědomí o těchto stavbách. Na internetu existuje velké množství stránek, které jsou stálému opevnění na území ČSR věnovány. Tyto internetové zdroje hodnotím jako relevantní a zdařilé, a to především díky mravenčí práci, kterou zmínění nadšenci vynakládají.

RESUMÉ

The countryside of Šumava and the way of living of its people have gone through many changes due to the construction and secrecy of the defense system. Former touristic regions have turned into prohibited areas where only those with a special pass were allowed to enter, even though the fortification might have been built at their own land. It was forbidden to take photographs not only around the fortifications themselves, but also in great areas surrounding them. All these measures made the life in the borderland nothing but more complicated and contributed greatly to the ongoing worsening of relationships between the Germans and the Czechoslovaks.

Though the Czechoslovakian officers have made attempts to arrest persons who have tried to locate or even photograph the fortresses, these have shown to be nothing more but bribed amateurs. The true German agents have operated undercover and undetected and this acquired valuable information for Wehrmacht.

The German's estimates were a little overrated and anticipated lines of fortifications in places they were not even planned to be built (for instance Vimperk-Husinec-Netolice), they were in possession of a fairly well sourced map of the Czechoslovakian defense system. A fast advance of the German troops was to be expected, with a possible slight delay caused by the ferocity and courage of the defenders, but there were no hopes of stopping it.

With the passing of time we can now judge the fortresses obsolete, for their conception stemmed from the 1st World War and they could not last in this war of tanks and airplanes. As you might have read in this work, their construction was financially demanding and accompanied by problems from the very start. The celebrated patriotism went hand in hand with greed of the involved companies that seek to maximize their profit. Nevertheless have the builders succeeded and completed a network of permanent fortification that deserves our admiration until this day. Hundreds of concrete fortresses have been built in the arduous mountain terrain without the use of modern technological advances we are used to today. Řopíks stand in the countryside until this day as a silent reminder of Czechoslovakian determination.

I have set out to finish the works others have started before me. I am aware more could have been written on the subject of expropriation of lands, but I consider that to be a potential worthy subject of a master's thesis.

I'd like to thank amateur historians who actively spread their knowledge about these buildings. Many internet websites are devoted to this topic and I deem them to be relevant and well sourced, given their author's dedication and hard work.

Seznam použité literatury a pramenů:

Archivní prameny:

Vojenský historický ústav Praha, fond: Ředitelství opevňovacích prací

Vojenský historický ústav Praha, fond: Vojenský stavební dozor

Literatura:

ARON, Lubomír: *Československé opevnění 1935-1938*. Náchod 1998.

FRANČÍK, Josef: *Plzeňská čára: československé opevnění z let 1935-1938 v západních Čechách*. Dvůr Králové nad Labem 2006.

Kol. autorů: *Vojenské dějiny Československa (1918 – 1939)*. III. díl. Praha 1987.

KUPKA, Vladimír: *Pevnosti a opevnění v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha 2001.

LAKOSIL, Jan a Ladislav ČERMÁK: *Utajená obrana Šumavy: lehké opevnění jihozápadních hranic Československa od Mnichova po současnost*. Praha 2012.

LAKOSIL, Jan: *Šumava krásná i smrtící: v dobových fotografiích a dokumentech: lehké opevnění, okupace, železná opona*. Praha 2014.

LÁŠEK, Radan a Karel HŘÍDEL: *Československé opevnění z let 1936-38 na Šumavě*. Dvůr Králové nad Labem 1997.

RÁBOŇ, Martin: *Československá zeď: stálá opevnění z let 1935-1938: průvodce dělostřeleckou tvrzí BOUDA*. Brno 1993.

SOLPERA, Jan: *Nadějný začátek se smutným koncem: krátká historie výstavby lehkého opevnění v jižních Čechách z konce 30. let dvacátého století*. České Budějovice 2008.

SVOBODA, Tomáš, Jan LAKOSIL a Ladislav ČERMÁK. *Velká kniha o malých bunkrech: československé lehké opevnění 1936-1938*. Praha 2011.

ŠRÁMEK, Pavel: *Ve stínu Mnichova: z historie československé armády 1932-1939*. Praha 2008.

Periodika:

ANGER, Jan. *Ve směru hlavního útoku*. Historie a Vojenství, 1991, roč. 40, č. 6.

BAIERLOVÁ, Lenka. *Opevnění jihozápadních Čech z let 1936-38*. Okresní muzeum Šumavy, 1999.

FETKA, Josef: *Obrana hranic západních Čech ve třicátých letech*. Minulosti Západočeského kraje VIII., 1971, č. 8.

HŘÍDEL, Karel. *Hranice od Sušice po Prachatice přes Vimperk chránila linie opevnění: Lhůta na stavbu vojenských opevnění byla stanovena na osmdesát pracovních dní*. Listy Prachaticka, 1996, roč. 4, č. 29.

HŘÍDEL, Karel. *Opevnění u Volar*. Hraničář, 1992, roč. 37, č. 36.

POKORNÝ, Milan: Šumavské vojenské bunkry. Klatovský deník, 1993, roč. 1. č. 109.

PULKRÁBEK, Jaroslav: *Novodobé opevnění Šumavy*. Vítaný host na Šumavě a v Českém lese, 2009, roč. 3, č. 2.

SMOLÍK, Luboš: *Budování stálého opevnění v Československém pohraničí*. Vlastivědné zprávy Muzea Šumavy, 1989.

ŠRÁMEK, Pavel: *Československé opevnění do roku 1939*. Armády, technika, militaria. 2005, roč. 3, č. 12.

TESAŘÍK, Jan: *Pevnosti a motorisace*. Hlas národní obrany, 1935, roč. 14, č. 2.

VONDROVSKÝ, Ivo. *Z historie stavby prachatického opevnění*. Hraničář, 1992, roč. 38, č. 32.

Internetové odkazy:

Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna: 39. schůze. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/stenprot/039schuz/s039004.htm>.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky: Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna [online]. Praha, 1936. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/tisky/t0288_00.htm.

Seznam úseků - I. sbor. ROPIKY.NET: Informace o lehkém opevnění z let 1936-1938 [online]. 2016. Dostupné z: http://www.ropiky.net/dbase_objekt.php?id=1075720237.

Seznam úseků - 2. sbor. ROPIKY.NET: Informace o lehkém opevnění z let 1936-1938 [online]. 2016. Dostupné z: http://www.ropiky.net/dbase_sbor.php?sbor=2.

BUNKRY.cz: Internetové stránky o československém opevnění z let 1935-1938 [online]. Dostupné z: <http://www.bunkry.cz/clanek.aspx>.

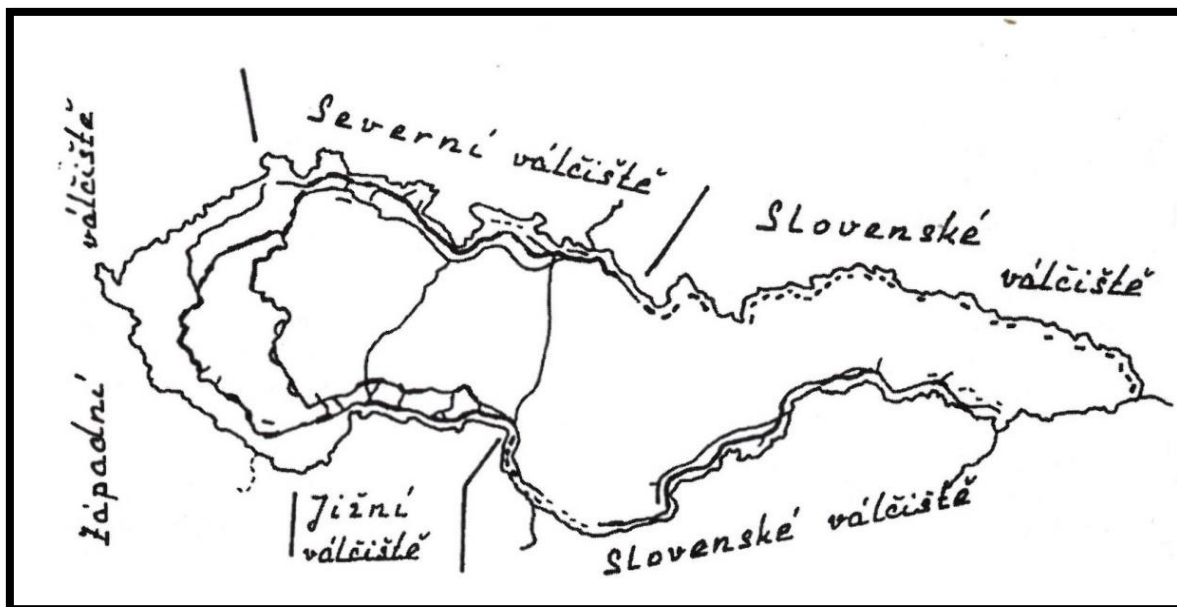
STRAKA, Karel. *1936-rok strategických rozhodnutí*. In: Vojenský historický ústav Praha [online]. Praha. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/1936-%E2%80%92-rok-strategickych-rozhodnuti/>.

Seznam zkratek

ČSR	Československá republika
HP	Hraničářské prapory
HŠT	Hlavní štáb
LO	Lehké opevnění
MNO	Ministerstvo národní obrany
NROS	Nejvyšší rada obrany státu
RO	Rada pro opevňování
ŘOP	Ředitelství opevňovacích prací
SdP	Sudetoněmecká strana
SOS	Stráž obrany státu
SP	Strážní prapory
TO	Těžké opevnění
VHA	Vojenský historický archiv
VSD	Vojenský stavební dozor
ZLO	Pluky zajištění lehkého opevnění
ŽSV	Ženíjní skupinová velitelství
ŽS	Ženíjní skupiny

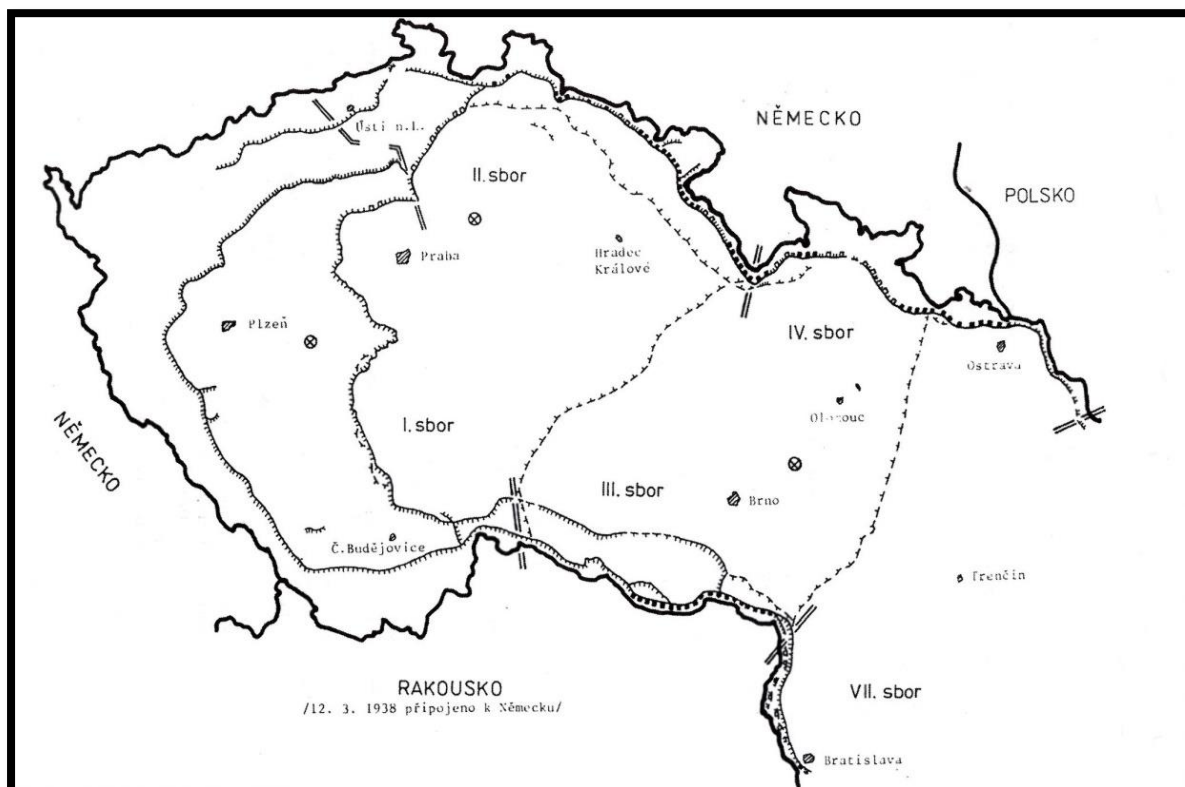
PŘÍLOHY

Rozdělení obrany republiky podle div. gen. Karla Husárka

Zdroj: Kol. autorů: *Vojenské dějiny Československa (1918 – 1939). III. díl.* Praha 1987.

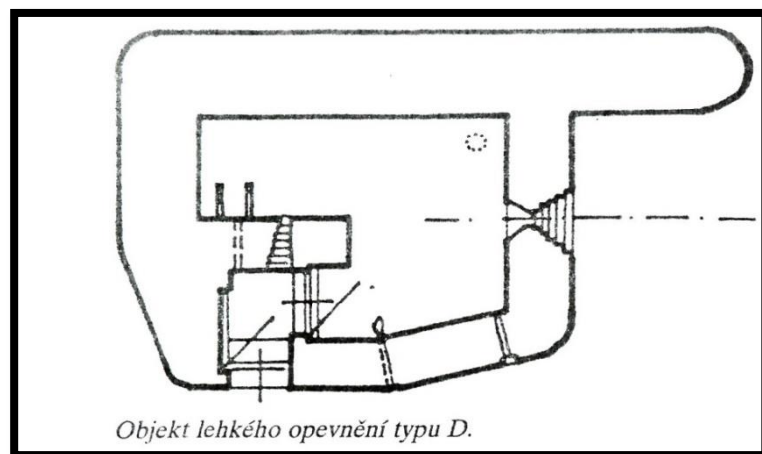
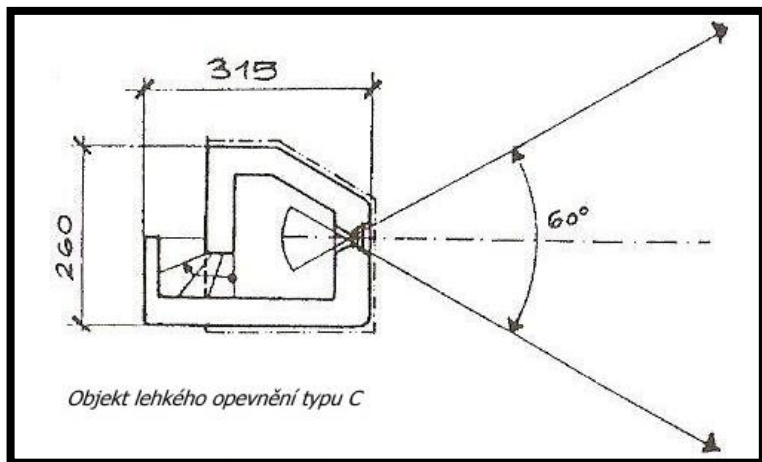
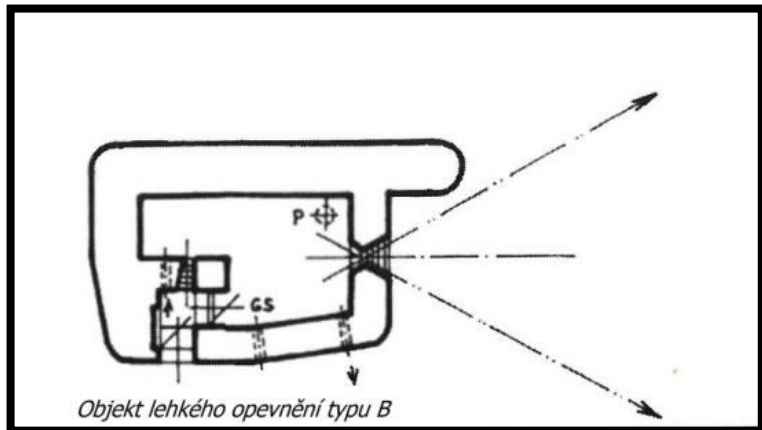
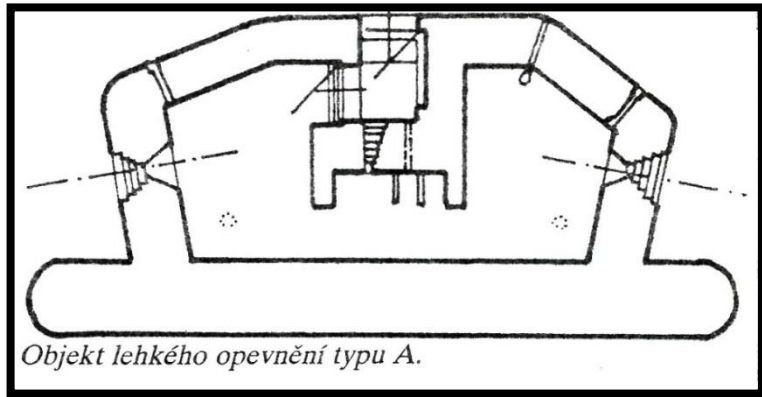
Náčrtek plánovaného opevnění ČSR

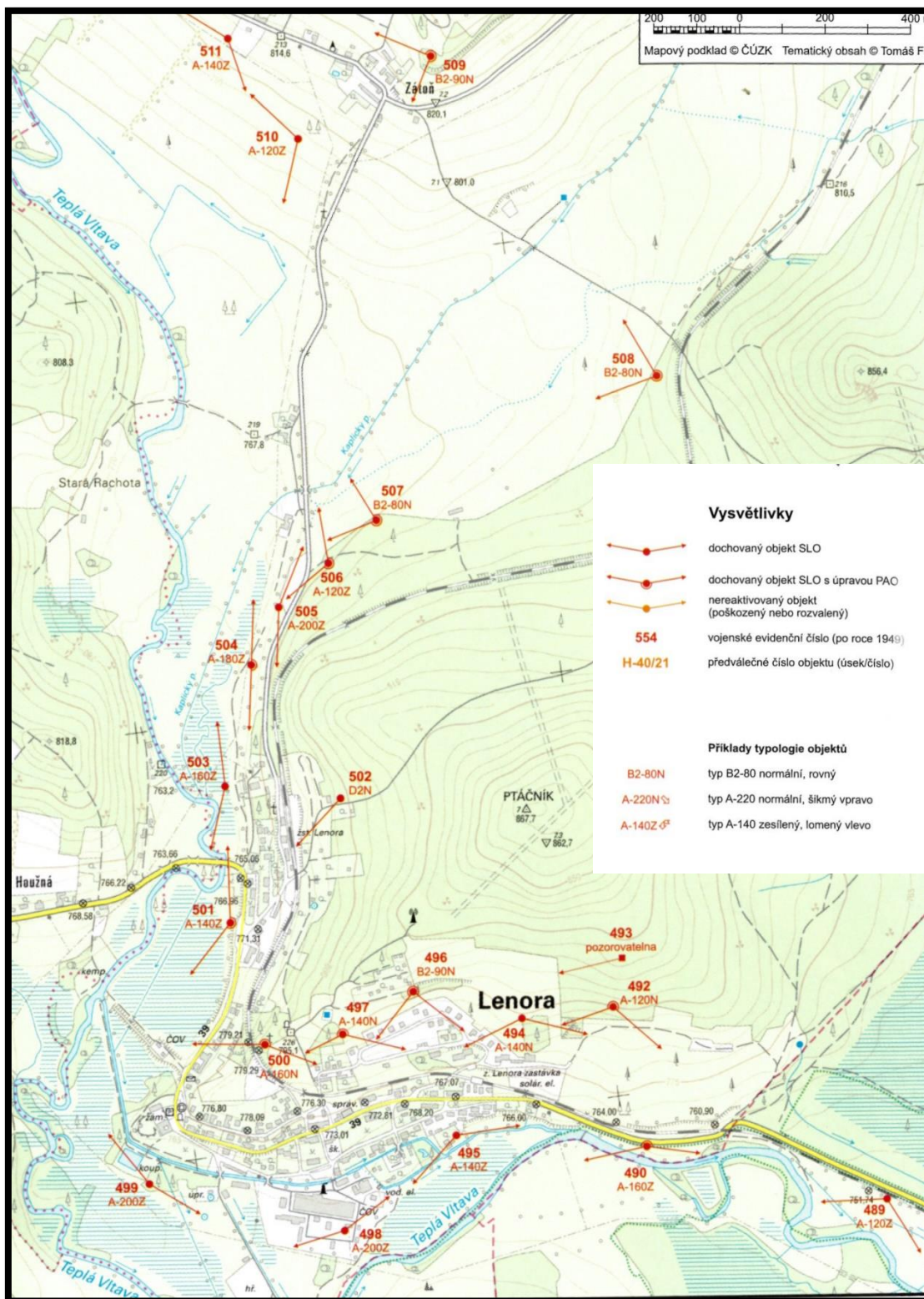
Zdroj: ŠRÁMEK, Pavel: *Ve stínu Mnichova: z historie československé armády 1932-1939.* Praha 2008.

Jednotlivé typy LO vz.37

Zdroj: HŘÍDEL, Karel. Hranice od Sušice po Prachatice přes Vimperk chránila linie opevnění: Lhůta na stavbu vojenských opevnění byla stanovena na osmdesát pracovních dní. *Listy Prachaticka*, 1996, roč. 4, č. 29.

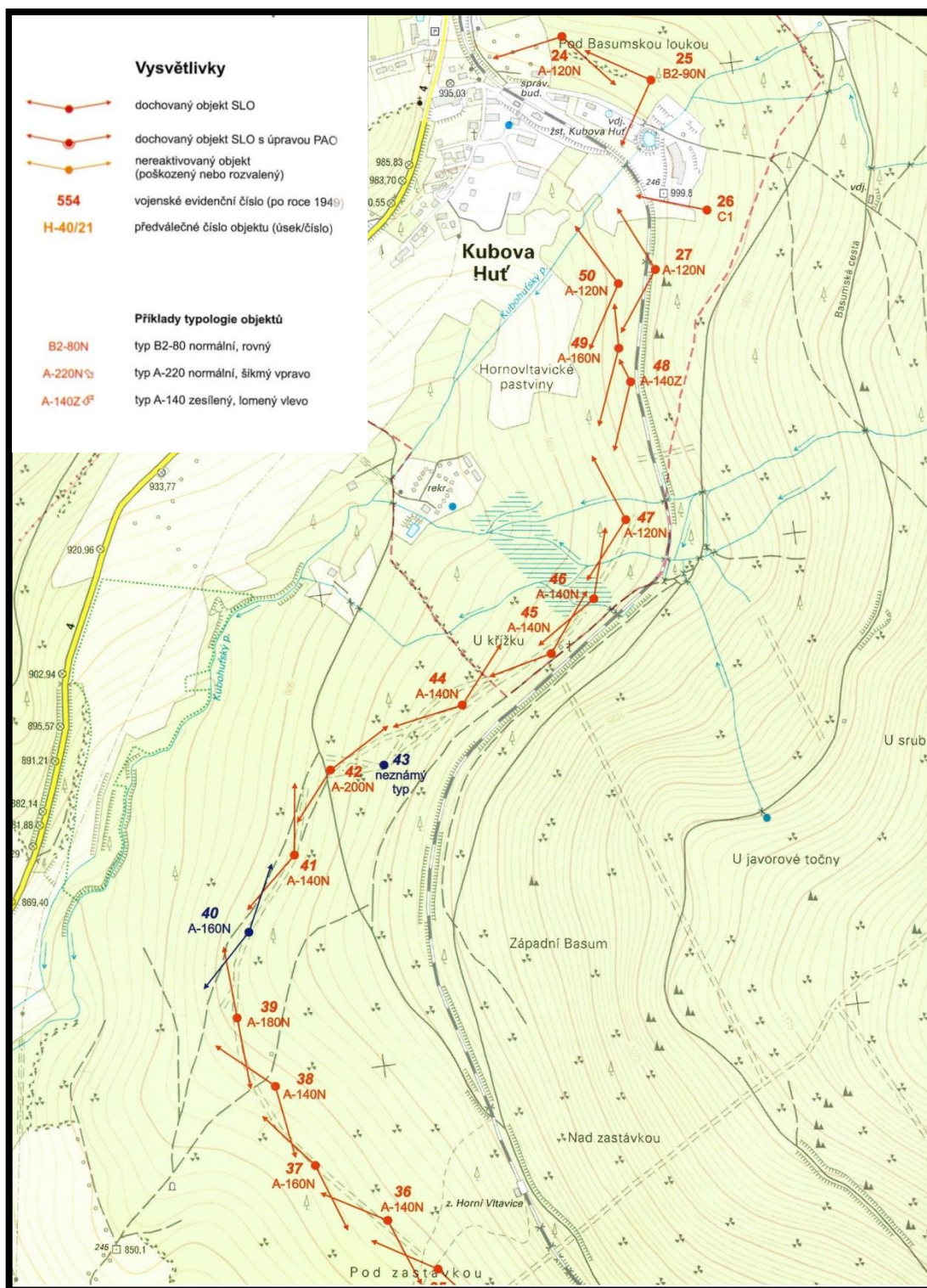

Opevnění v prostoru Lenory

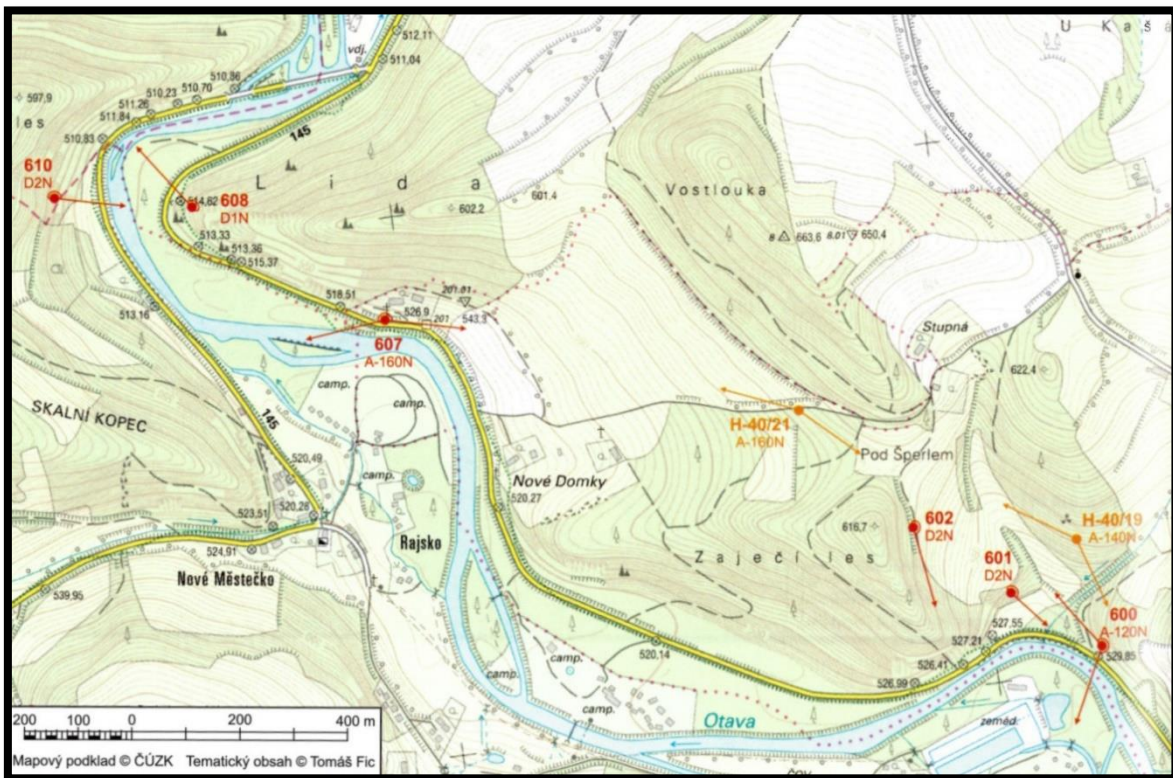
Zdroj: SVOBODA, Tomáš, Jan LAKOSIL a Ladislav ČERMÁK. *Velká kniha o malých bunkrech: československé lehké opevnění 1936-1938*. Praha 2011.

Prostor Kubovy Hutě

Zdroj: SVOBODA, Tomáš, Jan LAKOSIL a Ladislav ČERMÁK. *Velká kniha o malých bunkrech: československé lehké opevnění 1936-1938*. Praha 2011.

Prostor Nového Městečka

Vysvětlivky

- dochovaný objekt SLO
- dochovaný objekt SLO s úpravou PAC
- nereaktivovaný objekt (poškozený nebo rozvalený)
- 554** vojenské evidenční číslo (po roce 1949)
- H-40/21** předválečné číslo objektu (úsek/číslo)

Příklady typologie objektů

- B2-80N** typ B2-80 normální, rovný
- A-220N** typ A-220 normální, šikmý vpravo
- A-140Z-2** typ A-140 zesílený, lomený vlevo

Zdroj: SVOBODA, Tomáš, Jan LAKOSIL a Ladislav ČERMÁK. *Velká kniha o malých bunkrech: československé lehké opevnění 1936-1938*. Praha 2011.

Objekt č. 66 z úseku 197 Křenov stále stojí.

Zdroj: Seznam úseků - II. sbor. ROPIKY.NET: Informace o lehkém opevnění z let 1936-1938 [online].
Dostupné z: http://www.ropiky.net/dbase_objekt.php?id=1075722818.

Objekt č. 10 v prostoru H-33 Prachatice Jelemek.

Zdroj: Seznam úseků - I. sbor. ROPIKY.NET: Informace o lehkém opevnění z let 1936-1938 [online]. 2016. Dostupné z: http://www.ropiky.net/dbase_objekt.php?id=1075720237.

Vysvědčení firmy Ing. Grabinger a Kotál o dostatečné nosnosti betonových kostek.

VÝZKUMNÝ A ZKUŠEBNÍ ÚSTAV HMOT A KONSTRUKCÍ STAVEBNÍCH
PŘI ČESKÉM VYSOKÉM UČENÍ TECHNICKÉM V PRAZE.

Přednosta: PROF. ING. F. KLOKNER.
Telefon číslo 729-41. DEJVICE, ŠOLÍNOVA 7. Účet pošt. spoř. č. 25.867.

OPIS I

Vysvědčení č. 2833/38,

o zkoušce betonových kostek,

pro Vojenský stavební dozor, Sušice. 199

Podle vynešení ministerstva školství a národní osvěty ze dne 30. července 1934 číslo 64.597/34-IV/2 v dohodě s ministerstvem veřejných prací a ministerstvem spravedlnosti mají vysvědčení vydaná Výzkumným a zkušebním ústavem hmot a konstrukcí stavebních ve smyslu §§ 1. a 2. zákona ze dne 9. září 1910 č. 185 ř. z. povahu veřejných listin. Rozmnožování vysvědčení neb opisů, jež se vydávají na písemné přání zákazníka, může se státi jen se svolením ústavu.

Wojenský historický archiv

Zdroj: VHA v Praze, fond: VSD.

Rozkaz velitele žen. vojska. I. sboru o pokračování činnosti VSD při mobilizaci.

15 Taj.

Velitelství I. sboru.
Č. j. 58.541 Taj.-žen. 1938.
Věc: VSD v době Z.H. - pokračování v činnosti.
Přílohy: 8

Praha, 22. květen 1938.
Tajné!

Pilné.

Protože po vyhlášení Z.H. někteří TD bez rozkazu Vel. I. sboru rozpustili VSD, jiné zas sbátvry povolaly velitele VSD, čímž by byl program staveb l.o. porušen, nařizují:

Všechny velitelství sboru ustámovaná VSD pokračují v činnosti. Jestli-že však někteří velitelé VSD byli z nezbytných nutných důvodů (jako velitelé jednotek) povoláni na přechodnou dobu k útvarům, nemusí se prozatím k VSD vracet. V těchto úsecích převezme prozatím veleři VSD přidělený technik (ppor., aspirant). Jestli-že však přidělený technik je jen aspirantem a křeslí-že podporučík, převezme veleři VSD tento podporučík, odpovědnost po technické stránce zůstává však na aspir., technikovi i v tomto případě.

Čas VSD-jež byly rozpustěny, taktičtí dozori opětně v najnutnějším složení sestavi, a umořni-jejich další činnost (pokračování ve vytyčování úseků a zpracování takt. elaborátů, konání pochůzek a podnikateli a provádění přerušených prací).

TD musí i při nynějším mimořádném zařadění svou službu tak uspořádati, aby voj. staveb. dozorem vytyčená úseky v najnutnější míře překoušeli a nezdržovali započeti stavby. Při vlastní stavbě může kontrola prováděná TD býti omezena.

Dostane: Vel. 1, 3, 5. divise, všechny TD a na vědomí všechny VSD.

Vojenský stavební dozor 197
Došlo: <i>Č. Budějovice 25. 5. 1938 P.</i>
Čj: 15 Taj. Příl.: 8

Peručna včíslovka
ZAL

Velitel žen. vojska I. sboru
brig.-gen. Ing. Václav Kosek

Benky V. Kosek
Vojenský historický archiv
knih. materiálů
číslo:

Zdroj: VHA v Praze, fond: VSD.

Linie lehkého opevnění na Šumavě.

Zdroj: Autorka